

БЪЛГАРСКИ КНИЖИЦИ.

Часть II

1860 Августъ

Книжка първа

НЕЩАСТНАЯ ФАМИЛІЯ

БЪЛГАРСКА ПОВѢСТЬ.

Продълженіе отъ год. 3, ч. 2, кн. 14 стр. 163.

И братъ ми, кѣту сѣдна на мѣкаѣ трѣвѣ, приказа ми слѣдующес:

„ Кѣту побѣгнахъ отъ Шуменъ, каза той, азъ ся закълнахъ никога вѣче да не стѣпвамъ въ него. Съ това намѣреніе, азъ първо отидохъ въ Бѣлградъ, а отъ тамъ — въ Цетинѣ, гдѣ живяхъ три години. Нѣ и тамъ нѣмахъ покой: Азъ мысляхъ се за васъ и ся страхувахъ да не и вый пострадайте, както меня. Най послѣ азъ неможихъ да търпѣѣ и ся върнахъ, нѣ не въ Шуменъ. Азъ ся поселихъ въ Драгоевъ. Тамъ живяхъ нѣколко мѣсяцы спокойно, нѣ извѣстіе, чи васъ преслѣдова мой врагъ — Джамалъ бей, принуди мя

да оставѣхъ Драгоевъ и, подѣ видѣ нищаго, да ся заселѣхъ въ Шуменъ. Кѣту отивахъ въ Шуменъ, научихъ да набирѣхъ дрънки, за да ги продавамъ. Азъ ходихъ много на горѣ на долу изъ горѣ, нѣ никадѣ не можихъ да намѣрѣхъ дрънки, какъ за въ единъжъ влязохъ въ тѣзи полѣнкѣ. Прекрасный видъ на тѣзи полѣнкѣ много мя удиви; а най много азъ ся почудихъ, кѣту видяхъ, чи срѣщѣ ми иди единъ чилѣкъ, кой по дрѣхы ся познаваше да е смиренъ пустинникъ. Той кѣту приближи до меня, застоя ся и скръсти рѣцѣ си. Азъ го погледнахъ съ благоговѣніе: защо, негово ангелско лице, неговъ кроткъ погледъ, въ който блѣстееше небесна благодать — карахъ мя неволяно да благоговѣхъ предъ него.

— Вѣроятно нѣкое нещастіе тя накара да додишъ въ това пусто мѣсто? каза ми той, тѣй нѣжно, тѣй кротко, щото на очи ми ся показахъ сълзы. Азъ спомнихъ сички мои нещастія и му казахъ плачешкомъ:

— Да, азъ съмъ нещастенъ чилѣкъ . . . нѣ никое нещастіе не мя е накарало да додѣ тукъ.

Азъ му расправихъ сичко по дробно.

Той, кѣту слуша съ вниманіе мой разказъ, каза ми:

— Да, ты си нещастенъ, нѣ ако послушашъ мой съвѣтъ, ще забравишъ сички си нещастія.

Слѣдъ това, той ми яви, чи мѣсто гдѣто стоимы ный назовавало ся самодивско жилище, и, кѣту видя, чи азъ отъ това негово извѣстіе ся растреперахъ, той мя увѣри, чи самодиви не сж съществували и не съществуватъ. Освѣнъ това, той мя съвѣтува да остана при него. Азъ го послушахъ и останахъ“. . .

Братъ ми замъла и ся замисли.

Азъ неможихъ да ся стѣрнѣхъ и го запитахъ:

— Дѣ е сега той пустинникъ?

— Той слѣдъ три дни умря, каза братъ ми умыслею. Азъ си направихъ колибъ и на есегда ся поселихъ въ тѣзи полѣнкѣ. Нѣ и

тукъ мысль, чи ты, брате, съ семейство си, както и братъ ми Вѣлку — ще бѣдите въ опасность, никакъ не ми даваше покой. Почти сяка недѣля азъ бивахъ въ Шуменъ и тамъ, подъ видъ божика, просяхъ милостинѣ. Много пѣти сѣмъ бивахъ у васъ, и вый сякога ми давахте щедрѣ милостинѣ. Предъ единъ недѣль бѣхъ въ Шуменъ и тамъ въ единъ кръчмѣ (миханѣ) научихъ ся отъ двама яничарина, чи Джамалъ бей щѣлъ да запади къщѣ вы и да избій васъ. Това откритіе мя принуди да ся приготвѣхъ за да вы забранвамъ. Азъ отидохъ въ Драгоевъ, събрахъ десять души млади юнацы и съ тѣхнѣ помощъ, отървахъ тебѣ и сына ти отъ явнаѣ ужаснѣ смъртъ . . .

— Видишь ли, татко, кой ны освободилъ? извыка Влади съ възхищеніе.

— Твой чичю бѣше добръ, къту ангелъ, Владе. Азъ много го молихъ да идимъ да живеймы въ нѣкое село, нъ той никакъ не ся съгласи. Ный останахмы въ тѣзи полѣнкѣ и мирно си живяхмы, както и до сега си живеймы . . .

— Нима ный живеймы въ тѣ полѣнкѣ? Запыта Влади Татка си съ изумленіе.

— Да, ный живеймы въ тѣ полѣнкѣ, коя и до сега ся называ самодивско жилище и, благодареніе на това имя, ный спокойно си живѣимъ . . . При насъ не смѣхтъ да додхтъ даже свирѣпыя Яничари и Кържалѣи . . .

— Ахъ! извыка Влади, сега ся сѣщамъ, защо мои другари не ся приближаватъ до наше жилище. Суевѣри! тѣ мыслятъ, чи азъ живѣѣмъ между самодивы! . . . Ами дѣ е сега Чичю Иванъ?

— Умря! каза Петръ, къту въздхна.

И по негово лице ся проточихъ двѣ едри сълзы.

Послѣ, къту ся събра съ духъ, той продыхнѣ:

— Умря, нъ не отъ събственнѣ си смъртъ . . .

— Ами ?

— Единъ день той излѣзе много рано и чакъ надъ вечеръ ся върна, израненъ, окървавенъ една му рѣка бѣше отсѣчена,

а въ другъ — той носеше . . . Знайшъ ли кого, Владе? — Майкѣ ти, коя бѣше также изранена, окървавена . . .

— Майкѣ ми! изкрещя Влади и улови главѣ си.

— Чичю ти, продължи Петръ, безъ да глѣда на Владиво искрещаваніе — слѣдъ пять минути умря. Майка ти живя еще единъ часъ; нъ отъ тя нищо неможихъ да изучъ, защо тя непродуква ни думъ . . .

— Това е ужасно, Татко! каза Влади, кой се още държеше главѣ си. Нашъ родъ, наше семейство, освенъ чичя ми Вълка, се търпи ужасны нещастія . . .

— Не ся знай да ли и чичю ти Вълку не търпи нещастія, Владе. Струва ми ся, чи и той ся нахожда въ нещастіе . . .

— Ами защо не дохожда той при насъ? — или, ный защо не ходимъ при него?

— Той можи да мысли, чи насъ ны нѣма вѣщо между живия, както и ный незнаймы да ли е той живъ . . .

Слѣдъ тія думы, Петровъ плачъ, кѣту ся съедини съ Владевъ, чуваше ся на далеко . . .

III.

Животъ вмѣсто смърть.

Петровъ и Владевъ плачъ го прекъса хлопаніе, кое ся раздаде на двора. Петръ скочи уплашенъ отъ мѣсто си, спе отъ стѣнѣ чърныя маски, гуди единъ на себя и, кѣту подади другъ на Владе, каза му:

— Скоро! . . . това е необыкновенно.

Послѣ ся приближи до единъ сънджкъ, извади отъ него двѣ дълги дрѣхы, подади единъ на Владе и самъ навлечи другъ.

Влади, макаръ да пезнаеше какво ще прави татку му, защо

той не чу, чи ся хлопа вѣнъ, нѣ испълнеше сичко що порѣчваше татку му.

Кѣту ся нарѣдихъ добръ, Петръ подади на Владе пушкѣ и му каза:

— Иди, отвори и, ако е добръ чилѣкъ, доведи го тукъ; ако ли е лошевѣ — не го пускай.

Голѣмо недоумѣніе ся показа на Владиво лице и той веки бѣше отворилъ уста си да пыта дѣ го татко му проважда. Нѣ въ то сѣщее время, чу ся силно хлопаніе. Влади за въ часть разбра сичко, и тиченкомъ излѣзе вѣнъ. Кѣту ся приближи до пѣтныя вратѣ, той запята съ страшень гласъ:

— Кой дѣрзай да ны беспокои въ тѣзи ноцихъ тишинѣ?

„Нещастень чилѣкъ.“ чу ся твърде слабъ гласъ.

— Нещастень! каза Влади полекичка. Ами що търсишъ тукъ?

„Смѣръть!“

Тази дума бѣше тѣй жално казана, щото Влади заплака. Негово чувствително сѣрдце ся напълни отъ жалость и той, кѣту за- прати пушкѣ си на странѣ, отвори.

На вратѣ ся показа старъ чилѣкъ съ блѣдно и сухо лице, съ хлѣтнаты очи и съ распуснати нечесаны косы. Той кѣту видя, чи отиреде му стои чилѣкъ въ страшно облѣкло, надна на очи си и извика отчаянно:

— Убий! азъ додохъ тукъ да умря . . . Твоя сила рѣка пѣка мя избави отъ тѣ нещастія, кои вече не можъ да търпѣмъ . . .

Влади съ умисленіе глѣдаше на тогози нещастливца и быстры, кѣту бысеръ, слзы бѣгахъ по бѣло му лице, кое бѣше покрыто съ страшнѣ чѣрнѣ маскѣ. Той ся приближи до старца, и каза, кѣту го издигаше:

— Ты си нещастень, старче. Нѣ азъ самъ не можъ ти стори нищо: тукъ има отъ меня по голѣмы — да идимъ при тѣхъ.

„Ахъ! извика нещастный старецъ, и тукъ ли ненамирамъ

смерть? На събидѣ ты ще бѣгади отъ мене? Векъ часть има какъ самъ стѣпимъ въ Самодивско жилище, а еще живъ! „

— Самодиви еѣкого не убиваѣтъ, каза Влади притворно. Тѣ нещастнымъ давѣтъ утѣшеніе!

„ Не щѣ! нещѣ утѣшеніе! извика старецъ съ отчаяніе: Азъ искамъ смерть ты ще бѣди мое утѣшеніе!

Влади до толкъсь ся разжали, щого неможи да продумѣ. ни думѣ. А за да не покажи свое смѣщеніе и жалость, той улови нещастнаго старца за рѣкъ и го поведи кѣмъ татка си.

Кога Влади и нещастный старецъ вѣзохѣ въ кѣщи въ нѣмѣ нѣмаше никой. Слѣдъ пять минуты отвори хѣ ся едни малки врата, и Петрѣ ся показа. Той бѣше облѣченъ много страшно: Дълга кожана дрѣха влечеше ся по земѣ. Грозная чѣрца маска лѣщеше ся. На главѣ му бѣше дѣлакъ мѣденъ капакъ, кой показваше Петра, кѣту едно чудовище. И дѣйствително Петрѣ приличашо на чудовище. Той, кѣту стигна на срѣдѣ стаѣ, дѣ нещастный старецъ стоеше кѣту закованъ — отъ страхъ, застоя ся.

Старецъ тосѣ часть сѣдна на колѣна и извика.

„ Убій мя! “

Петрѣ, безъ да обраѣа вниманіе на това, рече съ страшенъ гласъ старцу:

— Що търсишъ тукъ?

„ Смерть “ твърдо каза нещастный.

Петрѣ видя, чи неговы заглашванія нищо не ще помогнатъ, зато начала кротко и ласкаво да му дума:

— У насъ смерть нѣма, старче — у насъ има утѣшеніе. Ако си нещастенъ, кажи намъ нещастія си — ный можи да тя утѣшимъ.

„ Да, каза старецъ, вый ще мя утѣшите съ смерть . . . “

— Казахъ, чи у насъ смерть нѣма: у насъ има утѣшеніе! рече Петрѣ малко разгнѣвено:

Нещастный старѣ съмнително поклати главѣ си и каза плачѣ-пкомъ:

— Не ся надѣмъ, нѣ можн Мое нещастіе е голѣмо
О! много голѣмо ! Най малко ми дѣте изгориха предъ очи ми . . .
а два ми сына сж въ разбойнически рѣцѣ Разбойници ся
капѣтъ да ги изгорѣтъ живи, ако не имъ занесѣ 50,000 гроша
за откупъ

Азъ пакъ неможихъ ни парѣ да сберѣ . . . и тѣй мой не-
щастни дѣтца

Старецъ неможн повече да продума: гласъ му примря, очи му
ся напълниха съ кържавы сълзы и той падна безчувственъ на Вла-
деви рѣцѣ.

Съ помощъ на иѣкои лѣкарства, кои Петръ извади отъ единъ
малѣкъ съидѣкъ, скоро нещастный старецъ ся свѣсн.

„ Пакъ живѣ ! избыка той: Боже ! щѣ ся ямѣя ли еще ?

— Утѣши ся нещастне, каза му Петръ съ чувство: кажи ми ,
неможншъ ли откупи дѣтца си ?

— „ Никакъ у меня нѣма ни парѣ . . . а незнаѣмъ защо никой
не ще да купи ни нивя ми, ни лозя ми, ни къщѣ ни . . . „

— Отъ дѣ си ты ? съ безпокойство го запыта Петръ.

„ Сега живѣмъ въ Прѣславъ, а преди 23 години живяхъ въ
Шуменъ съ братія си — Ивана и Петра . . .

При тія думы Влади ся по издрѣпна назадъ и начала съ го-
лѣмо вниманіе да разгледва Чичя си.

Петръ, кой проливаше безбройни сълзы, кои не ся виждахъ
подъ чърнаѣ маскѣ, малко остана да извыка отъ радость. Нѣ той
скръпн сърдце си и, кѣту ся расходи малко нещо на горѣ на долу,
застоя ся пакъ предъ нещастнаго старца и го запыта:

— Какъ ся зовешъ ?

„ Вълку. “

И наистина той бѣше нещастный Вълку.

Влади всеко бѣше простраля рѣцѣ, за да пригърни чичя си,
нѣ Петръ съ едно страшно искашленіе, кое бѣше понятно за Владе,
принул го да ся откажн отъ намѣреніе си.

Петръ ся приближи до старца и му каза съ умоляющъ гласъ:
— Старче, раскажи ми що тя принуди да оставишъ Шумень и да ся преселишъ въ Прѣславъ.

„ Голѣмо нещастіе мя принуди да направѣхъ това, каза Вълку, кѣту ся силеше да въспре сълзы си: Злобна рѣкъ запами сичко що пмахмы на свѣта

Неумолимъ огънь ся распространи надъ наши бѣдни главы и съ ненасытъ гладность погълтна сичко Този страшенъ огънь погълтна и брата ми Петра съ сичко негово семейство . . .

Старецъ при тѣ думы ся задави въ сълзы си нѣ; слѣдъ малко, кѣту ся свъзе, той продължи:

„ Слѣдъ това ужасно и пагубно за меня произшествіе, защото нѣмахъ средства да ся заловѣхъ на търговѣхъ, азъ ся преселихъ въ Прѣславъ дѣ до сега мирно прокарвахъ дни си. Нѣ и тукъ чърная сѣдба не мя остави: Тя мя порази съ своѣхъ жестокихъ рѣкъ . . освенъ това, тя въоружи и сички противу ми Кѣту ходихъ въ Шумень да просѣхъ помощъ, съ коя да откупѣхъ дѣтца си, единъ великодушень чимѣкъ дади ми повече отъ колкото му просихъ. Въ то врѣмя, кога той ми врѣчаваше своѣхъ великодушнихъ помощъ, додохъ при него три Яничарина, свързахъ го и го хвърлихъ въ тъмницѣ. Отъ сѣтиъ азъ научихъ, чи, защо то искалъ да ми помогни, за то го затворили въ тъмницѣ Подиръ това, азъ ходихъ еще на нѣколко градища и села, нѣ на сѣкъдѣ мое моленіе и горки сълзы посрѣщаха ся съ принужденно хладнокрѣвіе. Кѣту никѣдѣ нищо неможихъ да сполучѣхъ, азъ ся вращахъ съ голѣмъ горестъ въ Прѣславъ, нѣ и тукъ неумолима сѣдба порази мя съ ново нещастіе: Разбойници влѣзли въ къщѣ ми и умъртвили двѣ годишно ми дѣте . . . и то какъ ? — Хвърлили го на огъня ! “

(Слѣдва)

ОТГОВОРЪ

НА СЛОВО ТО НА ГОСПОДИНА С. КАРАѲЕОДОРИ.

(Продълженіе отъ бр. 14 стр. 184).

„ Поради това на святій-тъ вселенскій съборъ угодно стаиъ, вслѣдъ спархія да си варди, въ чистотѣ и безъ стѣсненіе, правата, кои-то и принадлежатъ, по обичай-тъ, утвърденъ отъ отко-лѣнни-тъ врѣмена. “

Кипрскій-тъ прѣстолъ былъ почтенъ съ честь-тъ на независимъ прѣстолъ, во врѣмя-то на гръцки-тъ царіе, Зенона и Юстиніана Рипотмета, кой-то назваъ Кипръ нова Юстиніана. Тѣзи царіе сѣ исчезнали отъ толкова врѣмя. Само-то гръцко царство прѣдъ вѣкове іе унищожено, но іединъ пѣтъ придобито-то за Кипръ право на независимостъ-тъ, като іединъ древенъ обичай на църквѣ-тъ, ся іе увардило и ся варди здраво и неприкосновенно, безъ да докарва никакое смущеніе или разслабленіе на държавѣ-тъ или на църквѣ-тъ.

Вселенска-та църква такожде іе припознавала до прѣдъ малко врѣмя, като независимъ прѣстолъ, българскѣ-тъ Архіепископѣ въ Охридѣ или въ прѣжъ Юстиніанѣ, която щомъ была учреждена въ 535 год. отъ Юстиніана великій, съ одобреніе-то на папѣ Вигилія (1), тѣй като оцѣзи мѣста тогава отъ папѣ-тъ зависѣли (2), (архіепи-

1) Глѣд. Novella Constit. Justin II нѣ3 въ 2 томѣ на corpus iuris civilis. Глѣд. такожде Прокопія de edic IV кнпѣ I. стр. 67 и Агатія кн. 5. §. 21 стр. 166.

2) Спорѣдъ тогавашно-то раздѣленіе на римско-то царство, тѣзи страли

скопія), и съзванный-тъ въ 553 год. петій вселенскій съборъ ~~и~~ напълно припозналъ, както ся види отъ дѣянія-та на второ-то ~~и~~ засѣданіе (3). Устиніанъ и други-тъ гръцки царіе исчезнаха отъ свѣтъ-тъ; додоха и отидоха мнозина Патріарси гръцки; исчезна най послѣ и гръцко-то и българско-то царства, но реченна-та ~~и~~ хіепископія је останѣла припознаваема и чтима не само отъ вселенскж-тъ църквж, но и отъ всички-тъ други, за независима, цѣла и неприкосновенна, и прѣимущества-та ѳ, като стапѣли „древнѣ обичай на църквж-тъ, като ся потвърдили и отъ само-то висше Оттоманско правителство въ равнж степенъ съ прѣимущества-та ~~и~~ вселенскій-тъ патріархъ, както ся види отъ самій-тъ берать, ся ~~и~~ вардили до 1767 год., кога-то вселенска-тъ църква, като прѣстѣпна апостолски-тъ и съборни-тъ правила, кои-то именно опрѣдѣлявѣтъ подъ наказаніе изверженія: „епископъ да не простира ръкъ врѣхъ чуждѣ градъ и село неподчинени нему“ (4), за цѣли-тъ въ іединж коварнж политикж и противохристіанско своекористіе (5),

сѣставели Илирійскж-тъ префектурж, раздѣляема на двѣ области и подраздѣляема на единайсетъ округа. Цариградскій-тъ Патріархъ никога не имѣалъ власть врѣхъ тѣхъ префектурж, както ся види отъ 25 правило на IV вселенскій Съборъ, което прѣдѣлило распространеніе-то на власть-тъ му.

3) Глѣд. дѣянія-та на съб. Т. 2 стр. 336.

4) Глѣд. 35 пр, апост. и на II съб. 3, III съборъ, 18 на Антиох. 13 и 23 и проч.

5) Ето какъ Иванъ Филимонъ, който знай добръ тѣзи работи, излага причинж-тъ и политически-тъ слѣдствія на присвоеніе-то на сърбско-български-тъ независими прѣстоли отъ великж-тъ гръцкж църквж въ прѣдисловіе-то къмъ 2-й томъ на сега скоро издаденнй-тъ си историческій *опитъ за гръцко-то възстаніе* стр. 5, Систематически, и вынаги дързостливи служители на тѣзи голѣмж идеѣж (на идеѣж-тъ, за гръцко-то възстаніе), Имперанти-тъ първо вжтрѣ извършиха смѣстивенно дѣло — *сгединеніе-то на славенскій-тъ* (сърбскій-тъ сярѣчъ и българскій-тъ) *элементъ съ гръцкій-тъ,*

присвоила прѣтвѣзаконно речений-тъ тронъ съ всичкж-тъ подчиненнѣ нему странѣ и не само унищожила тѣзи архіепископѣж, която съществувала 1232 години наредѣ, но и прѣимушества-та ѣ развалила и изгладила. Това като ѣе тѣж, почтеннѣй-тъ прѣдстави-

чрезъ едно църковно управление. Голѣмнѣ-тъ и правнѣй-тъ умѣ, както и плодотворнѣйши-тъ слѣдствѣя на туй дѣло за елминизм-тъ исповѣдватъ на мѣсто всѣко друго голѣмнѣ-тъ противодѣйствиени старанѣя, кои-то сътак-возъ настояванѣе отъ нѣкое врѣмя насамъ ставатъ. Ако и да иматъ тѣ видѣ на народностъ и право-то за рѣкоположенѣе на собственнѣ епископи, направо-ся стрѣмѣтъ обаче да отдѣлѣтъ Славене-тъ отъ грѣцко-то срѣдоточѣе на православѣе-то и да подновѣятъ унищоженнѣ-тъ патріарши, ипекскж и охридскж, съ други думи, да развалѣтъ испилантско-то дѣло и дору, ако иска нѣкой, да раздѣлѣтъ Славене-тъ отъ Гърци-тъ. "

Сжщнѣй-тъ Ив. Филимонъ въ първж-тъ главѣ на истнѣй-тъ томѣ отъ реченно-то съчиненѣе стр. 2, 3, 4, и 5 дума това: „Спнѣ Антіоховѣ, Иванѣ Испилантѣ първнѣ звчнѣж планѣ да съедини Славене-тъ на охридскж-тъ и ипекскж-тъ патріарши съ грѣцкнѣ-тъ народѣ чрезъ управително-то ѣединство на църквж-тъж. Иванѣ Испилантѣ ся възползувалъ тогава съ всичкото си влѣяніе и посвѣтвалъ на Турци-тъ да уловѣтъ милостивж и челоуѣколюжж системж откъмъ онѣзи народи. А като ѣединственнѣо срѣдство да ся не преселѣватъ тѣ, той прѣдложилъ сливанѣе-то на частннѣ-тъ патріаршества ипекско-то и охридско-то съ главно-то въ Цариградѣ, като прѣдставлявалъ на Турци-тъ политическж ползж, а пакж за Гърцнѣж търсѣлъ църковно-то съединенѣе на тѣзи народи подѣ надзирателство-то на грѣцки архіерен. Но Турци-тъ странно помислили, чѣ открили нѣкое си лукаво внушенѣе на германскнѣ-тъ Императорѣ и умъртвили Испиланта като орудѣе ушѣ на германскж-тъ политикж и коваренѣ съвѣтникѣ, тогава като работа-та была съвършеннѣо друго яче, съ това само различѣе, чѣ той прѣслѣдвалъ наѣдно съ турскнѣ-тъ интересѣ на онѣзи епожж интерес-тъ на грѣцнѣж въ настояще-то и бждуще-то (*) . . . Но ако Ив Испилантѣ и да былъ убитъ, ми-

*) Съчонителѣ-тъ безѣ съмнѣніе искалъ да каже, чѣ, подѣ видѣ на турскнѣ интересѣ, Испилантѣ гоуѣлъ грѣцкнѣй.

тель на събраніе-то дерзай обаче да хортува ирѣдъ всичкій-тъ свѣтъ, чи „вселенска-та църква и седемь-тъ вселенски собори петъ садъ патриарси познавѣтъ, а други-тъ католически ижеуема и независими, непознава съвсѣмъ. “ Но познава съѣдователно нито

сѣль-та му начинла да ся осмѣществлява слѣдъ малко, и седемь славяски епископи (***) сами по себѣ си ся съединили съ вселенскъ-тъ патриаршія. Отъ оноа врьмя ся учредили многочислени училища, назначени да погърчиѣтъ всичкій-тъ Востокъ. Съ постъ-тъ цѣль съ дѣйствуваѣ много ревностно и други, Суци-тъ, Испиланти-тъ, Мурузи-тъ Сипъ на Атанаса Испиланта Иванъ Испилантъ ся прославилъ соботвенно, кога станалъ великій драгоманъ; като отдавалъ голѣмъ важность на планъ-тъ на убитій-тъ си стрикъ, кой сколучилъ, В. Порта да рѣши найпослѣ и съ официаленъ начинъ да заповѣда съединеніе-то на всички-тъ христіански племена въ държавѣ-тъ подъ ѣдинственнѣ-то судопроизводство на вселенскій-тъ патриархъ. Усерденъ и способенъ сътрудникъ намѣрилъ тогава Иванъ въ знаменитій-тъ патриархъ Самуила. Съ този начинъ двѣ голѣми дѣла ся извършили тогава: първо-то, чи Турція наченкла да свръзва съюзи, чрезъ ко-то чуждо-то влѣяніе влѣзвало въ пазвѣ-тъ ѣ, като търсѣло и намѣрвало садъ между Гърци-тъ подкрѣпленіе, а пакъ Гърци-тъ ставали по потребѣ на турскъ-тъ власть и по извѣстни въ Европѣ; друго-то, чи православни-тъ племена ся съединявали около ѣдно средоточіе, а това църковно ѣдинство имало подиря си господство-то на ѣднѣ еллинскѣ идеѣ и било ѣдинственнѣ срьдство за да ся подновѣтъ свръзки-тъ на ѣдно-то гражданско състояніе въ бѣдущѣ-то.

Слѣдъ като излага тѣй тѣзи щастливи за еллинско-то бѣдущѣ слѣдствія отъ съединеніе-то на оърбеко-български-тъ архіепископства съ гръцко-то патриаршество, голѣмій-тъ ревнитель на еллинизмъ-тъ, Флимонъ, впадѣшъ, чи Българе-тъ съ лирни-тъ си възстановителни движенія ще развѣлѣтъ

**) По право щѣше да рече съчинитель-тъ, седемь между Славяне-тъ епископи Гърци.

кипрскій-тъ, нито охридскій-тъ ! Онези, кой-то іе присвоилъ чужда вещь, випаги не познава първѣй-тъ и истиннѣй-тъ ѝ стяжатель, въ противенъ случай трѣба да му ѣмъ стаде. Така вселенска църква іе припознавала обаче нѣкога, както казахми горѣ, самовластіе-то и независимостъ-тъ на охридскѣ-тъ архіепископѣ, както во врѣмена-та на гръцки-тъ царіе, тѣй и при царуваніе-то на оттоманскитѣ, както при сѣществуваніе-то на българско-то царство, тѣй и подиръ паденіе-то му. Архіепископъ-тъ на Охридъ и на всичкѣ Българіѣ, кога Българе-тъ се намирали подъ властъ-тъ на гръцкитѣ, се възводилъ на степенъ-тъ си точно тѣй и съ исти-тъ церемоніи и почести, както и вселенскій-тъ патриархъ (1). До каквѣ степенъ независимостъ-та му была священна и до какво вселенскій-тъ патриархъ нѣмалъ властъ да го докача, или да има каноническо най малко нѣкое вліяніе врѣхъ него, това се види между друго-то отъ слѣдующе-то писмо на св. Теофилакта, четирнайсетого архіепископа българскаго (2), кой-то процвѣтавалъ при Алексія Комнена (1081 — 1118), до халкидонскій-тъ епископъ Мѣхалла:

„Догдѣ се разграбвахъ садѣ имущества-та на църкви-тъ, честнѣйшій брате и владико, нѣй ако и да скорбѣхми, но скърбъ-та ни

всички-тъ политически планове на Гърци-тъ и ще съборѣтъ въздигнати-тъ здания на панеминизмъ-тъ противъ Турциѣ, съ дълбоко въздишаніе извиква: „какъвъ зѣлъ духъ введе въ послѣдни-тъ години езпросъ-тъ, именуемъ българскій?

1) Съвършено тѣй бива и поставяніе-то на други-тъ патриарси, на александрийскій-тъ, на Антиохійскій-тъ и на іерусалимскій-тъ, такожде и на Архіепископъ-тъ на първа Іустиніана Охридъ и всея Болгаріи“ [codin. europ. de off. (XX p. 103 edit Bonn.)

2) Ducange Famil. Byz. C. XXVIII, p. 174 edit. red. Assoc. Calend. eccl. univ. T. III p. 42 et. T. V. p. 161.

ся заглушаваше отъ другъ стържъ, като глѣдахми, чи не са губи духовно-то; обаче сега като ся докачи и то, отнема ни ся всѣко утѣшеніе.

„ Извѣствами на ваше свѣщенство за това що станѣ *противу* закони-тъ.

„ Има въ нашъ-тъ архіепископѣжъ една отлична енорія Кятава. Въ неѣж нѣкой си монахъ прѣдпріе да въздигне молитвенъ домъ, а ній го възбрашихми, като бѣ наченѣлъ безъ наше архіерейско извѣстіе това дѣло и като бѣ слѣдователно постѣпилъ противъ правила-та църковни и противъ закони-тъ граждански; а той отговори, чи зель отъ Патріархъ-тъ *ставропигионъ* (1) и чи тѣй започнѣлъ работѣтъ. Ній го вързахми, спорѣдъ извѣстно-то вамъ опредѣленіе на църковни-тъ правила, съ узи-тъ на несъпричастіе-то.

„ Като глѣдами чи тая работа не іе маловажна, ній писахми, колко-то позволяваха прѣдѣли-тъ на писмо-то, и на хартофилака Петра за неѣж, а сега пишемъ и до ваша боголюбивѣ и поради това правдомобивѣ честность да хортувате и вій на този мѣжъ, кой-то знай отъ всѣкиго по добръ опредѣленія-та на правила-та и какво наказаніе ся налага на прѣстѣпници-тъ имъ, по не знаѣхъ какъ позволява да ставѣтъ такива работи, чрезъ кои-то ся прогонва всѣко благочиніе и миръ въ църкви-тъ, и кръвъ-та Христова, пролита за да умири венчко, става напраздно пролита. *Дѣйствиелно какво съпричастіе между Българе-тъ и цариградскій-тъ патріархъ, кой-то нема нито право за рѣкоположеніе въ Българіѣжъ, която си има независимъ епископъ, нито іе пріелъ друго нѣкое прѣимущество врѣхъ неѣж ?* А кой ще да наглѣдва и исправя погрѣшки-тъ на монаси-тъ отъ този монастырь, кой-то ся іе съ неговѣ волиѣ учредилъ ? Онзи, разумѣвася, кой-то владѣй и управля

1) Глѣд. пѣясненіе-то на тѣзи думѣ въ 22 бр. на Бѣлг. Книж. год. II стр. 715.

и други-тъ нему подчинени монаси и кого-то именуваши ексархъ. Но кой ще да је толкосъ, като іединъ прѣстарѣлъ старецъ, глупавъ, щото да прѣтърпи присѣтствіе-то на іединъ Цариградскій ексархъ между Българе-тъ и да го не посрѣщне като прѣлюбодѣецъ, съ плъненъ отъ ревность гнѣвъ, както казва Соломонъ. Азъ немислѣх да ина такъвзи.

„ Ако наше-то писмо и ваша-та дума извършиѣтъ работѣ-тъ, добрѣ, ако ли пакъ хартофилакъ-тъ ся покаже глухъ и подиръ това, нужда ще је да ся възгласи по'общественно и на по много хора да си искажемъ болѣж-тъ. “

Българскій-тъ народъ не је ималъ винаги святаго и достойнаго сего мѣжа, за да защити канонически-тъ и праведни-тъ права на самовластниѣ-тъ му архіепископѣ. А цариградскій-тъ патріархъ, „като ся увлякълъ отъ надменность-тъ на мірскѣ власть, подѣ видъ на священнодѣйствіе“ както хортува третій-тъ вселенскій съборъ, търсилъ и като наѣрилъ поводъ, присвоилъ първо видни-скѣ-тъ, послѣ софійскѣ-тъ, послѣ унговлахійскѣ-тъ и други-тъ епархіи на речениѣ-тъ архіепископѣ, догдѣ въ 1767 год. обзр-илъ въ собственѣ епархіѣ самъ-тъ тѣзи архіепископѣ, като записалъ въ бератъ-тъ си всички-тъ ѣ епархіи, какво-то и до сега ся видѣтъ въ него (1).

(1) По горѣ казахми годѣмѣ-тъ причинѣ на дълбокѣ-тъ политикѣ, за којѣ-то били съединени охридска-та архіепископія и ипекска-та патріаршія съ вселенскій-тъ прѣстолъ. Тука прилагам и други двѣ причини на това съединеніе, кои-то намирами въ жизнеописаніе-то на Патріарха Самуила, кое-то ся заключава въ историческій-тъ каталогъ на цариградски-тъ патріарси, издаденъ въ 1837 год. отъ Захаріѣ Мата въ Навплій. Ето какво пише тамъ този Захаріѣ за това стр. 255 „ (Патріархъ Самуилъ) подчинилъ подѣ власть-тъ на великѣ-тъ църквѣ Охридскѣ-тъ и Ипекскѣ-тъ архіепископѣ, по двѣ причини: първо защо-то хора Латиняне и други разни зломисленници ся виѣквали въ тѣзи епископѣ отъ папичашскѣ Европѣ и разсѣвали плене-

Вселенска-та църква је познавала и търновскій-тъ митрополтъ за независимъ отъ пейъ, като находящия подъ българскій-тъ архіепископъ, и въ 1235 год. го је съборно припознала патриархъ, съгласно съ мѣстис-то на други-тъ патриарси както свидѣтельству-
ватъ за тога мнозина писатели (1). И този прѣстолъ велика-та църква, безъ да му упоминава нито ими-то, като улучила, изглад-
ла слѣдъ 230 годишно-то му сѣществованіе и присвоила всички-тъ подчинени нему епархїи, кои-то и смѣнила съ други-тъ си епар-

ли-тъ на собствени-тъ си лжеученїи, като лесно излѣгвали самовластїи-тъ архіепископъ, кой-то много пѣти нищо не съобщаватъ за тѣзи пѣщи на ве-
лика-тъ църква; второ за да *участеуваѣ и дов-тъ тѣзи архіепископи*
въ раздѣленіе-то на общїи-тъ дългъ и съ този начинъ по лесно да ся носи
отъ по много хора тежскїи-тъ товаръ на църковскїи-тъ дългъ."

Първа-та отъ тїа двѣ причини, разумѣвася, је извадена като прѣдлогъ за унищоженіе-то на два-та самовластни архіепископа; истинни сѣ друга-та причина и онази, коѣ-то ни открива Филлимонъ, както видѣхми по горѣ: първо, зашто-то, като сѣ ся унищожили и подчинили тѣзи тронове на вселенскїи-тъ патриархъ, латински-тъ пропаганди не сѣ прѣставали да дѣйствуваѣ, ако наистинна ги је имало тогава по онѣзи епархїи, както ги глѣдали сега свободно да си дѣйствуваѣ въ Азїи и въ Европѣ по епархїи-тъ, находя-
щия подъ истїи-тъ вселенскїи прѣстолъ; второ зашто-то не је было възмо-
жно да ся посрѣщне садѣ съ грѣцки-тъ епархїи прѣтягчайшїи-тъ дългъ на велика-тъ църква, за кое-то сѣщїи-тъ списатель пише слѣдующе-то: „юшо (патриархъ Самуилъ раздѣлилъ съотвѣтствено между всички-тъ епископи въ тѣхъ сѣ ся заключавали, разумѣвася, и присвоенни-тъ българо-сърбски епархїи) прѣтежни-тъ дългове на общини-тъ, кои-то право наименоваѣ *по голѣми и отъ пирамиди-тъ египетски!* Тѣ ся записаха точно въ каталози-
тъ и ся наименоваха *дворни дългове (οὐλοὶ χρῆσι)*, за кои-то ся отговарѣш мѣстни-тъ архіереи, като давали писмено прилични-тъ обязательства, кои-то такожде ся именувади двори и ся потвърждавали съ печатъ-тъ на общи-
ни-тъ.

[1] Niceph. Greg. I. II c. III § 3. Ephraem. chron. p. Astropol. c. 33 p. 54--55. Edit. Bonn.

хін. При това ти ся постарала да ги запише смѣсенно и въ самій-тъ царскій бератъ, щото да ся не види никакъ по първа-та нѣмъ сѣдба и положеніе.

Ній нѣма да хортуваши за другъ-тъ патріаршіѣ — за ипекскъ-тъ, коѣ-то такожде си је присвоила вселенска-та църква, ако и да ѣѣ је припознавала по отирѣди. Тая патріаршія като је сърбска, ній оставяши на Сърби-тъ да ѣѣ защитѣтъ.

Второ не је истинно, чи „тѣзи називаеми каѳолически и независими архіепископи и патріарси сѣ ся назвали тѣѣ по нѣкоѣ причинѣ, спорѣдъ владѣческо-то раздѣленіе на области-тъ въ грѣцкъ-тъ държавѣ.“ Както ся горѣ рѣче и както показва самій-тъ редъ на вещи-тъ, учрежденіе-то на Охридскъ-тъ архіепископійѣ и на патріаршество-то търновско је станало садѣ по причинѣ на священиѣ-тъ народностъ, зацо-то въ Иллиріѣ — отечество-то на Устиніана — живѣли бѣлгарскій Славене, какво-то и въ всичкѣ Бѣлгаріѣ, и тогавашни-тъ управители на великъ-тъ църквѣ, както и гражданска-та власть, знаѣли какво сѣ дължни да отдадѣтъ на всѣкій народъ и никога не сѣ ся противили на поставѣніе-то на *народниѣ іерархіѣ*. И какъ сѣ могли да постѣпнѣтъ другоаче христоблизни-тъ и правдобливи-тъ оцѣзи мажје, като знаѣли, чи това је и по духъ-тъ на Евангеліе-то и ся изскува и отъправій-тъ умъ? Незаповѣдвѣтъ ли положително това сѣщо-то сами-тъ божественни апостоли, кога опредѣлявѣтъ съ 34-то си правило: „*епископи-тъ на всѣкій народъ да знаѣтъ іедниго за прѣвъ помежду тѣхъ и да го припознавѣтъ за главѣ*“ ? За нещастіе ози христіанскій духъ ся изгубилъ и помежду сами-тъ началници на църквѣ-тъ, властобліе-то ги обладало, и веки тѣ не позволявѣтъ на порабощени-тъ отъ тѣхъ не іедноплеменни и не іедноязични народи нито да ся оплачѣтъ чи ги онеправдувѣтъ.

А колко-то до онова, що казва господство му, чи ся поставѣли Патріарси, спорѣдъ владѣческо-то дѣленіе на области-тъ въ грѣцкъ-тъ държавѣ, това прилича повече на петъ-тъ патріарси и на други-тъ

ексарси, именуеми Митрополити, отколко-то на реченни-тъ самовластни архіепископи; защото садѣ вѣсточий-тъ клонъ, като ся раздѣлѣлъ на петъ округа, кои-то сѣ тракійскій, понтскій, азіійскій, вѣсточий и египетскій, за всѣкій отъ тѣхъ ся назначилъ по іединъ независимъ архіерей, по между кои-то египетскій-тъ, и вѣсточий-тъ или антиохійскій-тъ наименовани патріарси, а други-тъ — ексарси. Послѣ ся приложилъ до тѣхъ почително и іерусалимскій-тъ патріархъ. Цариградскій-тъ ся възвелъ и той на патріаршескъ степень, Понеже прѣстолъ-тъ му былъ столица на царство-то, и зель право да рѣкополага само тракійскій-тъ, понтскій-тъ и асіійскій-тъ митрополити (1), съ кое-то обаче Н. святѣйшество ся не задоволилъ, но отъ настѣпваніе достигнулъ да присвои права-та на сами-тъ ексаршески митрополити.

Трете, не је истинно и това, чи реченни-тъ самовластни прѣстоли, спорѣдъ както казва Г. С. Караѳеодори *ся упразднили, като не принасли никаковъ ползъ, а пжкъ докарвали смущеніе и дору разслабленіе на църквж-тъ и на държавж-тъ*, въ коѣ-то ся намирали. Отъ това, що казахми по горѣ, ся доказа, чи тѣзи прѣстоли не сѣ ся упразднили, но были присвоени отъ наречениж-тъ великж църквж. Ивѣроятно је, чи догдѣ не были присвоени, никоїж сребърнж или другж нѣкоѣ ползъ не сѣ принасли на тѣзи църквж, или по добръ на управители-тъ ѳ; но рѣчь-та ни не је за туй. Рѣчь-та ни је да ли не сѣ донесли тѣ духовнж ползъ на подчинени-тъ имъ христіане, да ли не сѣ ги образували, усъвършенствували, а това Г. Ст. Каратсодори безъ съмнѣніе не ще да може да отхвърли. Но какво смущеніе сѣ могли тѣ да докарвжтъ или на църквж-тъ или на държавж-тъ ? Нека ни прости господство му, ако не можемъ това да го разберемъ. Не го разбирами толкова по

1) Глѣд. пр. 6 и 7 на I съб. ; 2, 3, на II съб. ; 28 на IV и 36 на V.

много, колко-то глѣдами отъ исторіѣ-тъ, чи, прѣзъ всичко-то раз-
стояние на сѣществованіе-то имъ, такова смущеніе не ся іе случ-
вало нито за църкѣ-тъ, нито за държавѣ-тъ, освѣтъ ако гос-
подство му именува смущеніе справедливо-то и канониче-
ско-то противостояніе срѣщу неправедни-тъ намѣсванія на
цариградскій-тъ Патріархъ, както было напримѣръ во врѣмя-то
на Теофилакта. Не го разбирами юще по много, по колко-то ви-
димъ да сѣществуватъ и днесъ четире патріарси въ оттоманскѣ-тъ
държавѣ, цари градскій-тъ, александрійскій-тъ, антиохійскій-тъ,
іерусалимскій-тъ и іединъ самовластенъ архіепископъ — кипр-
скій-тъ, безъ да произлиза, и безъ да ся хортува даже, чи про-
излиза отъ това нѣкое смущеніе за църкѣ-тъ или за държавѣ-тъ.

Защо пакъ, като ся и прѣдположатъ тѣзи причини, или прѣд-
лози, кои-то не сѣществуватъ, да ся упразднѣтъ само речени-тъ
два независими прѣстоли български, безъ да ся упраздни нито іе-
динъ отъ грѣцки-тъ ? іавно іе чи за нищо друго, освѣтъ чи онѣ-
зи сѣ български, а тѣзи грѣцки, и зашто-то велика-та църква, като
сѣвѣтъ грѣцка, искала да изгладн сѣществовавшѣ-тъ до неѣ мно-
племеннѣ, ако и іединовѣрнѣ Іерархїѣ, за да началствува тя надъ
епархїи-тъ ѣ, да прѣсѣдва въ тѣхъ цѣли-тъ на папелниизмъ-тъ,
да има да дава хлѣбъ, при замѣнъ сребърнѣ, на гладни-тъ си іе-
динородни клирици. Съ този начинъ тя четворенъ кяръ правѣла
1), спечелвала за себе си началоство, като „подъ видъ на священ-
нодѣйствіе влѣзло въ неѣ тщеславіе-то на властолюбіе-то“, спо-
рѣдъ както казалъ третїй-тъ вселенскїй съборъ (1); 2), спечелва-
ла такожде за себе си сребъренъ доходъ, ако това и да ся іе вѣс-
прѣтило, подъ наказаніе изверженя, отъ апостолски-тъ и съборни-
тъ правила (нїй ся надѣемъ чи Г. Караѣеодори не ще отрече пъл-
но-то сѣществованіе на това злоупотребленіе въ великѣ-тъ цър-

1) Прав. 8

2) 26 прав. апост. ; на IV съб. 22, съб. VI 4, 5 и на съб. VII 19

квѣ и между прѣосвященнѣйши-тъ нейни членове); 3), спечелвала и за народа си правственнѣ власть врѣхъ миллиони инородни христѣне, кое-то не ѣе малѣкъ доходъ за ѣднородни-тъ ѣ клирици, и 4), приготвювала за еллинизмъ-тъ велико бѣдуще на политическо властвованіе врѣхъ български-тъ области .

Но колко-то спечелвала велика-та църква, разумѣва ся, чи толкова пакѣ изгубвалъ българскій-тъ народъ. Но онзи, кой-то губи винаги има ѣстествено право да ся оплаква противъ оногози, кой-то ѣе виновникъ на загубѣ-тъ му, да го направи да осѣти о-неправдуваніе-то, което му направилъ, и да го убѣди за исправленіе-то му. Ако прочее прѣдставители-тъ отъ стѣрижъ-тъ на българскій-тъ народъ поискаха въ събраніе-то да съобщѣтъ тѣзи жалѣ неговѣ и на събратіа-та си Гърци въ това събраніе, толкози ли много погрѣшиха, щото и да ся укорѣвѣтъ за това ? И ако събраніе-то не ѣе имало, както прѣдполагѣтъ, оффиціално право да ся занимай съ този прѣдмѣтъ, членове-тъ му, като православни христѣне, не можѣха ли, не длѣжецствуваха ли да си покажѣтъ всичко-то състраданіе къмъ безпорно онеправдуващии-тъ си *братіа* и да потърсѣтъ, колко-то ѣе възможно, нѣкоје исцѣрително срдѣство за тѣхъ ? Съвѣсть-та ли щеше да ги бѣй или челоуѣколюбиво-то ни Правителство щѣне да ги гѣдчи ? Разумѣва ся нѣ, но не имъ от-тървало да направѣтъ това; защото трѣбвало да ся развали онуй, кое-то съ толкова трудове и подвизи негди добыла великата църква, сирѣчь *началство-то на Гърци-тъ врѣхъ Българе-тъ*. Ето разврѣзка-та на всички-та загадѣ. Но тогава у Българе-тъ на мѣсто да ся роди довѣріе къмъ великѣ-тъ църквѣ и кѣмъ зашит-ници-тъ на неправдѣ-тъ ѣ, братіа-та наши-Гърци юще по вече ся ражда недовѣріе. ІЕдинственцо-то срдѣство да ся введе пакъ потрібно-то христѣанско довѣріе ѣе да прѣстане причина-та на недовѣріе-то, сир, да прѣстанѣтъ Гърци-тъ, духовни-тъ и свѣтски-тъ, да употрѣблѣвѣтъ ѣдиноувѣрни-тъ си братіа Българе, като стѣжалъ

и порабощенъ тѣмъ другоплеменнъ народъ, но да ги иматъ, като истинни и равни братіа православни христіене, както зановѣдва свято-то Евангеліе и както опредѣлява Н. В. Честитій-тъ и възлюблений-тъ нашъ царъ за всички-тѣ си поддани въ Хатти-Ху-маѳунъ-тъ.

Г.

Почтецій-тъ представителъ цариградскій, за да отблъсне трете-то оплакваніе на Българе-тѣ, не намѣрилъ по съотговоренъ начинъ, освѣнъ да отиде по истритій-тъ пѣтъ, по кой-то обикновенно ходѣтъ въ този случай кои-то сж наоколо великж-тж църквж, като надменно казвѣтъ, какво-то и господство му: „майка ни, свята църква никакъ не дѣли, ѣто познава раздѣленъ клиръ, българскій и гръцкій, както не позцаза нито клиръ влашскій, или арнаутскій, или арабскій, или гръко-арменскій; но іединъ само клиръ православенъ, и има веки между живи-тѣ много архіерен Българе въ гръцки епархіи, какво-то и арнаути и пр. Отъ това іасно става, чи тя не прави никакво различіе съ цародность-тъ“.

Да ся рече іе лесно, а да ся докаже іе мѣчно; но ако начнемъ да издирваме работж-тж ще намѣримъ, чи всичко, кое-то ся прави отъ великж-тж църквж, или кое-то дума реченній-тъ прѣд-ставителъ, въобще става напротивъ.

Велика-та църква не познава раздѣленъ, нъ іединъ само православенъ клиръ въ туй, чи кога-то нѣма никакво прѣпятствіе или полза за неѣж, или за опѣзи, кои-то сж около неѣж, винаги опрѣдѣлява за архіерен хора отъ родъ-тъ ѣи, спрѣчь отъ гръцкій-тъ народъ.

Тжй тя іе опрѣдѣлявала, колко-то іе могла митрополити Гърци, за въ Сърбіѣж, за въ Влашко и Молдовж; но щомъ народи-тѣ въ тѣзи страни могаха да ѣ ся въспротивѣжтъ, митрополити-тѣ имъ прѣстанѣха да сж Гърци. Нека ся не хвали съ туй велика-та църква, защо-то това прѣобразованіе не станѣ по нейно-то самопро-изволеніе.

Тѣй ти іоще іе опрѣдѣлявала и опрѣдѣлява випаги на грѣцкитѣ и други-тѣ епархіи за архіереи Грѣци, ако и да сѣ ся прина-сѣли твърдѣ често врѣхъ това оплакванія и молби отъ български-тѣ епархіи. И ако нѣкога нѣйдѣ нарѣдко ся іе опрѣдѣлилъ Българинъ, това іе ставало или чи велика-та църква не іе могла, или чи не іе имала ползѣ да ся противи. Това іе ставало напр., когато Българинъ, възпитанъ въ патриаршіѣ-тѣ, или при нѣкой старецъ архіерей — Грѣкъ, іе ставалъ ревизителъ на грѣцизмъ-тѣ по много и отъ іединъ Грѣкъ. Но Българинъ чистосърдеченъ, ако и да іе най добродѣ-ленъ и най ученъ, никога църква-та не іе благоволявала да напра-ви митрополитъ, и пайпаче въ българскѣ епархіѣ. Живи примѣри на таквици Българи и сега имамъ, кои-то велика-та църква, ако и да знай, но ся отрича да ги направи архіереи. На Г. Ст. Каратеодори не струва много, освѣнъ да исчисли сѣществующи-тѣ въ Българіѣ митрополити, за да покаже, кои и колко отъ тѣхъ сѣ Българи. Безъ съмнѣніе нѣма нито іединъ Българинъ. Прочее противоположно сѣ мисль-тѣ на господство му, нѣй можемъ да извадимъ това истинно и съгласно съ дѣйствително-то състояніе заключеніе: „отъ това іе іасно, чи велика-та църква *прави най голѣмо различіе въ народ-ностъ-тѣ.*“

А чи по долне-го духовенство въ Българіѣ іе всичко-то Българско, това нищо не доказва противъ насъ, зашто-то оплакваніе-то на Българи-тѣ ся допира до владѣюще-то духовенство, до *архіереи-тѣ*, а не до по долне-то, какво-то священници, діакони, пѣвци и чтеци. Това прочее, като прѣдстави за примѣръ, господство му доказва само, чи както, спорѣдъ думи-тѣ му, „злоупотрѣбленія-та на по долне-го духовенство като българско, іе невъзможно“, тѣй и злоупотрѣбленія-та на по горне-то щѣха да сѣ не-възможни, ако бѣше и то българско.

Господинъ Каратеодори исповѣдва обаче на край-тѣ, чи митрополитъ-тѣ, като іе Грѣкъ, притѣснява христіене-тѣ. Но какъ да

не исповѣдва това, кога-то и камъни-тъ виждатъ срѣщу притѣсненія-та и злоупотрѣбленія-та му? Какъ да не исповѣдва, кога-то окаянни-тъ христіене хиляди пѣти ся отнесоха и сега юще ся отнасятъ отъ различни епархїи или до църквѣ-тъ или до само-то Ч. Правительство противъ тѣзи притѣсненія и злоупотрѣбленія на архіерей-тъ си? но църква-та винаги іе была глуха. Ще не ще, исповѣдва прочее това господство му; но за да оправдай въ пѣкоѣ степень великѣ-тъ църквѣ и да ни утѣши въ исто-то врѣмя, господство му дума, „това произлиза отъ протекши-тъ безчїнія на старческѣ-тъ системѣ, кога-то сѣ съ избирали, най много-то, привързани-тъ до старѣйшинство-то. Това оправданіе впрочемъ не іе оправданіе, но осѣжденіе за великѣ-тъ църквѣ, понеже старци-тъ сами отъ врѣме (1) сѣ съставлявали священнїй-тъ патриаршескїй управителнїй синодъ и сѣ были потрѣбни-тъ и върховни-тъ

(1) Старѣйшинство-то было введено въ великѣ-тъ църквѣ при патриарха Самуила, кога-то была унищожена охридска-та архіепископія. Ето какво пише за това горѣ упомянатїй-тъ Захарїй Матасъ въ историческїй-тъ си патриаршескїй каталогъ; „(Самуилъ Патриархъ) опрѣдѣли равносилни архіереи отъ по пѣрви-тъ за постоянни членове на синодъ-тъ и ги нарече собственно *Старци* (безъ да исклучава отъ синодъ-тъ, и други-тъ архіереи, кои-то бы ся случайно намѣрили въ Цариградъ). Безъ мнѣніе-то на тѣзи восемь тѣ, или на всички-тъ, или на по много-то, нищо отъ църковни-тъ работи той не рѣшавалъ Той закоположилъ юще да не става никое прѣмѣняваніе или избраніе на патриархъ-тъ, безъ мнѣніе-то баремъ на равносилни-тъ восемь старци и на четире-тъ епитропи (кои-то такожде той наредилъ двама отъ началници-тъ и двама отъ търговци-тъ, за да ся тѣ надъ земяне-то — даваніе-то на общинѣ-тъ) и безъ мнѣнію-то на вс-

членове на великѣ-тъ църквѣ. Ако прочее тѣ сѣ злоупотребили съ архіерейски-тъ мѣста, като опредѣлявали не онѣзи, кои-то сѣ достойни, но онѣзи, кои-то сѣ ся намирали при тѣхъ, какво-то и ній сѣщо-то рѣкохъ по горѣ за рѣкополагаеми-тъ Българе, ако тѣ сѣ направили съ този начинъ домъ-тъ божій домъ на търговіѣ и на интересъ, какъ прочее можете да ни похвалявате тѣй сѣрдечно до сегашно-то безпристрастіе и правосѣдіе на *вселенскѣ-тъ църквѣ* ? или какъ искате да имамъ занаяпрѣдъ довѣріе къмъ неѣ ? Да, вий общавате, и може и да вървите, чи занаяпрѣдъ работи-тъ ще ся исправѣтъ и чи ще дойде за насъ, както и за всички-тъ православни златъ вѣкъ. „Сѣбраніе-то, думате вий, сега ся старай да дигне това самоволіе, срѣщу кое-то много пѣти и грѣцки-тъ епархіи ся оплакваха“.

Не знаемъ какво ще стане за други-тъ епархіи, по колко-то за български-тъ, като имамъ прѣдъ очі-тъ си минало-то и туй що направи или по добръ не направи сѣбраніе-то, ще ни простите да не върваме нищо. Който је много страдалъ, той хваща да ся варди по много и да върва по малко. Ако старци-тъ исчезнатъ отъ синодъ-тъ, не ще ли ся намѣстѣтъ отъ други архіереи Гърци, които имѣтъ сѣщи-тъ чувствованія откъмъ Българе-тъ, какви-то и вий самички. Българе-тъ като *иноплемени*, ще бѣдѣтъ винаги

ликий-тъ логотетъ на църквѣ-тъ. Това всичко той потвърдилъ и съ особенъ Султанскъ саморѣчнъ заповѣдь“.

Ако прочее, спорѣдъ думи-тъ на Г. Ст. Каратеодори и спорѣдъ мисль-тъ на брошурѣ-тъ, издаденъ отъ сѣбраніе-то прѣдъ нѣкое врѣмя въ патріаршіѣ-тъ противъ старѣйшинство-то, всички-тъ лошабини сѣ произлизали отъ старци-тъ, какво любопитно съпаденіе, — да ся състави старѣйшинство-то въ туй врѣмя, като ся унищожила българскѣ-тъ іерархіѣ, за да ся притѣснѣвъ чрезъ него по систематически блг. епархіи, подчинени на грѣцкѣ-тъ патріаршіѣ.

отдадени отъ архіерейски-тъ мѣста, по тѣзъ или другъ причинъ, по този или онзи прѣдлогъ, а Гърци-тъ винаги ще началствувать надъ тѣхъ, за славъ на гръцкій-тъ и еллинскій-тъ народъ и за ползъ на гръцкій-тъ клиръ: Наистиниъ окаянии-тъ Българе ще бж-дѣтъ утѣшени, като ще имѣтъ отъ тѣхъ си по долній-тъ клиръ !

Д.

А за това, чи гръцки-тъ архіерей, кои-то ся испроваждѣтъ на български епархіи, налагѣтъ гръцкій-тъ іазикъ и по църкви-тъ и по училища-та, и пѣдѣтъ славенобългарскій-тъ, почтений-тъ Г. Ст. Каратеодори, ако и, „да не знае, спорѣдъ думи-тъ му, какъ става и какъ іе ставала по отколѣ тази работа“ вкарва обаче безъ доказателства, чи напротивъ „днесъ гръцкій-тъ іазикъ прѣтърпѣлъ былъ вандалско гоненіе по онѣзи епархіи, *чрезъ спущеніа-та*, кои-то знай той“ ; стараяся юще да докаже, чи „православни-тъ архіерей не гонѣтъ славенскій-тъ іазикъ, и доказателство-то му състои отъ тѣзи двѣ нѣща: „чи прѣводъ-тъ на священо-то писаніе станѣлъ при Фотія отъ двама солунски гърци, отъ святи-тъ мѣжю Кирила и Методія, и чи ученици-тъ на богословско-то училище въ Халки, и всицки-тъ сѣ задѣлжени да изучавѣтъ славенскій-тъ іазикъ.“

Но това негово доказателство нищо не доказва 1) защото другоаче ся ію обнасѣла църква-та при Фотія, и другоаче подиря, както на широко ся каза за това по горѣ; 2) защото онѣзи солунски, двама-та святи мѣжю, не сѣ были Гърци, но Славене, както сѣ іе прѣди много врѣмя доказало; 3) защото задѣлжаваніе-то на ученици-тъ въ Халки да изучѣтъ славенск. іазикъ іе станѣло не по любовь къмъ този іазикъ, нито нѣкъ за ползъ на Българе-тъ, но за ползъ на гръцкѣ-тъ воликѣ църкѣ, която като не искала да удовлетвори общо-то твърдѣ справедливо оплакваніе на Българе-тъ, чи противохристіански имъ ся проваждѣтъ архіерей, кои-то не знаѣтъ іазикъ-тъ имъ, и като желѣла да намѣри іедно

срѣдство за отблѣснуваніе-то на това тѣхно оплакваніе, помислила, чи је доста да знаѣтъ да читѣтъ славенски, като папагали, архіереи-тъ Гърци, кои-то ся испроваждѣтъ по епархіи-тъ. Дѣйствително изученіе-то на славенскій-тъ ѳазикъ въ речениѣ-тъ школъ никакъ не је по много отъ папагалско-то четеніе, както всѣкій може да ся увѣри, кога ще.

Понеже господство му казва, чи „незнай какъ става и какъ је ставала отколѣ тази работа“, нека ся научи отъ насъ, или отъ другиго свѣдущаго, и да знай, чи архіереи-тъ Гърци, кои-то ся испроваждѣтъ въ Българіѣ, или поради незнаніе-то си на славенобългарскій-тъ ѳазикъ, или поради честолюбіе народно или по ради други по дълбоки причини (1), юще отнай-напрѣдъ и всички-тъ до єдинъ сѣ прѣпорѣчвали и налагали систематически само грѣцкій-тъ ѳазикъ по църкви-тъ и училища-та; тѣй щото на твърдѣ много мѣста по Българіѣ прѣди малко, а въ нѣкои и сега, нещастни-тъ Българе не сѣ чували и не чувѣтъ въ църкви-тъ си другій ѳазикъ освѣнъ грѣцкій-тъ, кой-то освѣнъ това никакъ не разумѣвѣтъ. Исто и въ училищата си не учѣтъ другій ѳазикъ освѣнъ грѣцкій-тъ, отгдѣ и станжло, оная голѣма и любопитна безмѣстность, чи мнозина отъ тѣхъ, като не сѣ могли да успѣѣтъ да научѣтъ грѣцкій-тъ ѳазикъ, пишѣтъ до пріатели-тъ и дописници-тъ си по български сѣ грѣцки букви !

Но, — благодареніе на благотѣлнѣйше-то Правителство на многолѣтній-тъ и възлюбленнѣйшій-тъ нашъ царъ, кой-то єднакво желай напрѣдваніе-то на всички-тъ си поддании, — окаянии-тъ Българе, като ся освободиха отъ това неправедно и противохристіанско притѣсненіе на грѣцки-тъ архіереи, наченѣха малко по малко да ввождѣтъ въ църкви-тъ и училища-та отечественій-тъ си ѳазикъ, ако и сѣ голѣмъ на мѣста мѣчпотіѣ, понеже имъ противодѣйствувѣтъ грѣцки-тъ архіереи и тѣхни-тъ, както доказвѣтъ това и скорошни примѣри. Ето какво нарича Г. Ст. Каратеодорп „вандалско гоценіе на грѣцкій-тъ ѳазикъ“. Да иска єдинъ народъ

(1) Глѣд. 5 забѣлѣжваніе по горѣ за Испланта.

отечественний—тъ си іазикъ да употрѣблява, въ църкви—тъ, въ молитви—тъ си, а тъй и въ училища—та си, понежего прѣдпочита отъ другъ страненъ и непонятенъ нему іазикъ, това је *вандалство*! а да му ся налага този страненъ и непонятенъ іазикъ, и да ся отхвърля съ прѣзрѣніе собственій—тъ му, това не је вандаство, това је негли просвѣщеніе! О, Господине Каратеодори, ній Българе нѣмаи вашъ—тъ мждрость, но осѣщамъ въ простотъ си, чи това ще рече *да ся плува сръщу рѣкъ—тъ*, да ся прѣбрѣща истина—та, да ся прѣмѣнява іестество—то на вещи—тъ. Баремъ отъ родниѣхъ—тъ си, почтенний—тъ прѣдставитель едринскій, трѣбаше да ся научите, чи което изложихми ній по горѣ всичко безъ измѣненіе станъ и съ онѣзи Българе, които живѣхтъ въ едринскъ—тъ казанъ, и ако прѣди малко тѣ поискаха да ся чите на славенскій іазикъ въ единъ отъ църкви—тъ имъ, това не ще рече, чи испѣдиха вандаиски грѣцкій—тъ, но чи пожелаха да чуватъ слово божіе на собственій—тъ си іединственно за тѣхъ понятенъ іазикъ, сирѣчь да ся ползуватъ съ іазикъ—тъ си, кой—то имъ је далъ самси Господъ Богъ.

Наистина грѣцкій—тъ іазикъ нито тамъ, нито на друго мѣсто въ Българіѣхъ не ся је гонилъ, както разбирате това вѣй, нито пакъ је взелъ нѣкои внушенія отнѣгдѣ врѣхъ това, нито пакъ нуждѣма да вземе, както напраздно вѣй прѣдполагате. А чи грѣцкій—тъ іазикъ је богатъ и ученъ, чи ся изучава въ Европѣ, чи да го учимъ и ній је за насъ твърдѣ полезно, на това Българе—тъ нито сж противорѣчили, нито противорѣчатъ; напротивъ тѣ знахтъ да оцѣнѣхтъ този іазикъ, както и всѣко друго полезно ученіе и да ся ползуватъ съ изученіе—то му, всѣкій спорѣлъ силъ—тъ си. Ако ся испита работа—та по надълбоко, ще ся намѣри, чи на по много—то мѣста въ Българіѣхъ, юще въ исти—тъ онѣзи, въ които прѣдполагате да ся гони той вандаиски, Българе—тъ изучаватъ грѣцкій—тъ іазикъ и сега, както го пзучаватъ и други—тъ, както казвате, мѣдри и просвѣщенни народи какво—то Французи, Англичане, Германци и пр.

Но не го учатъ, какво-то нѣкога си, само него исклучително; ето ѣдинствена-та разлика. А този способъ за изучаваніе-то на грѣцкѣй ѣзикъ, спрѣчь да наченатъ отъ матерній-тъ си ѣзыкъ и послѣ да изучаватъ грѣцкѣй-тъ и други чужди ѣзици, имъ ѣе внушила сама-та природа, самій-тъ здравъ разумъ, най послѣ и самій-тъ примѣръ на учени-тъ и просвѣщенни-тъ народи въ Европѣ, дору и примѣръ-тъ на сами-тъ Гърци, кои-то всички-тъ найнапрѣдъ изучаватъ ѣзикъ-тъ си и науки-тъ, а послѣ които могатъ изучаватъ и други ѣзици и нарѣчія. Щѣше да ѣе голѣмъ укоръ за когото и да ѣе челоувѣка, да не знаѣ собственій-тъ си ѣзыкъ, а пакъ да ся хвади съ знаніе-то на ѣдинъ чуждъ. Чини имъ ся, чи и виѣ сами, не щѣхте да въспріемете това, ако бѣхте въ положеніе-то ни .

Е.

Господинъ Ст. Каратеодори, като не можѣлъ да отрече основателностъ-тъ и законностъ-тъ на прѣдложеніе-то на Българе-тъ — *да ся избирѣтъ архіереи-тъ въ епархіи-тъ*, и като искалъ да го отхвърли съ нѣкоѣжъ причинѣ, като твърдѣ *неизгодно, за вселенскѣ-тъ цркви* притича ся да го прѣдстави съ думѣ като противообществено, а съ дѣло, като отдавна унищожено, и дума: „А второ-то, да ся избирѣтъ спрѣчь митрополити-тъ въ епархіи-тъ си, *ако и да ѣе ставало канонически* въ врѣмена-та на апостоли-тъ и малко по послѣ, обаче този обичай, поради смущенія-та и между особни-тъ боеве, кои-то сѣ ставали, както ся научавами отъ исторіѣ-тъ, дору до проливаніе крѣвъ, ѣе отдавна престанѣлъ, не само въ всичкѣ-тъ православнѣ цркви, но и въ западнѣ-тъ. “ Слѣдъ тѣзи думи, господству, като чи да ся ѣе уплашилъ отъ нѣкое си доказанно благочиніе на противни примѣри, прибѣрзалъ да приложи: „ това право справедливо ся устѣпва само на политически отдѣлени-тъ държави, и то нито всѣкога, нито на епархіи-тъ, но на централній-тъ синодъ на царство-то или на имперіѣ-тъ, тѣй щото братіа-та наши Българе, като искѣтъ частно избираніе на архіереи-тъ по епархіи-тъ, искѣтъ ѣедно нѣщо противообществено, кое-то по става нито тука, нито въ други-тъ епархіи, нито въ Россіѣ, нито въ Египтъ, нито, както казахми, въ всичкій-тъ Западъ. “

(Слѣдува.)

Естествена-та Исторія на Человѣка

(ОТЪ ГЕРШТЕКЕРА)

Нѣма нито една порода между смѣщества-та, коя-то да ся іе толкосъ развила и да іе толкосъ способна за умствено образоваіе, колко-то челоѣческа-та (*genus homo*). Тя населява всичкъ-тъ зем- нѣ сфоржъ, ако и да сѣ многоразлични отдѣли-тъ ѣ видове. Въ по- ларни-тъ страни, гдѣ-то живакъ-тъ замръзва отъ студъ, челоѣкъ-тъ ся залува прѣзъ цѣлѣ зпмѣ въ колибѣ-тъ си и прѣтърпява този противоестественнѣ климатъ. Той живѣѣ и ся распложда и подъ же- шко-то слънце на екваторъ-тъ, но най благопріятна-та за него страна ся намира въ умереннѣ-тъ климатъ, гдѣ-то порода-та му ся развива най добръ. Впрочемъ нито високи-тъ планини, нито дълбо- ки-тъ долини не прѣдставлявѣтъ непобѣдими прѣпятствіа за чело- вѣка: той паврѣдъ ся іавява като господарь, властелинѣ. Ту ся пѣха той въ дълбочайни-тъ пропасти на подземнѣ-тъ мѣръ, ту ся всѣ- кача на Монбланъ, Чимборазо и Девалагири и наврѣдъ търси насла- жденіе. Той хвърка дору и по въздухъ-тъ, на аеростати-тъ си, и ся спуща на дѣно-то морско, като намира срѣдства и тамъ да си отпша.

Нѣма кюше на земѣ-то, гдѣ-то да не ся іе іавявалъ чело- вѣкъ. Врѣхъ блатища-та си строи той кѣщѣ на стѣлбове; въ дъл- боки-тъ сиѣгове си ископава подземни колиби; на планини-тъ си окачва кѣщѣ-тъ до урѣлѣ-тъ на камениѣ-тъ стѣпѣ, и ся старай наврѣдъ да владичествува. По тѣлеснѣ-тъ си съставъ, той малко ся отличава отъ други-тъ мѣлкохранителни животни, кои-то дору го задмниувѣтъ откъмъ много нѣща. Дивнѣ-тъ звѣрове сѣ по бързи, говедо-то и конѣ-тъ сѣ по силни отъ него; всички-тъ петъ чувства

сѣ у много животни по тѣкѣ развити и никос не стои толкосѣ много безпомощно. Само чловѣкъ-тѣ нѣколко години не може самичакъ да си придобыва хранѣ. За него, безъ съмнѣніе има майки, допильниці, възпитателни домоѣ, но всичко това принадлежи къмъ състояніе-то на образованность-тѣ, а не къмъ първобытнѣ-тѣ дивѣ природѣ. Но намѣсто това, умъ-тѣ му произвожда сили сто пѣти по голѣми отъ сила-тѣ на говедо-то и по бързи отъ конь-тѣ. Той съ машини-тѣ си плава прѣзъ морета-та, като риба, а съ оръжіе-то си става по страшенъ отъ тигръ-тѣ.

Впрочемъ, и но самій-тѣ си тѣлесенъ организмъ, той въ много нѣща ся отличава отъ други-тѣ животни. Той винаги ходи вправъ, и садѣ нравственно-то положеніе въ общество-то го кара нѣкога да ся нагърби и дору и всичкій-тѣ си вѣкъ да ходи нагърбенъ. Второ, на чловѣкъ-тѣ іе даденъ даръ слова, сирѣчь той издава условни звукове, кои-то прѣдаѣтъ на други-тѣ мисли-тѣ и желанія-та му, освѣнъ онѣзи случаи, когато, по нравствени и обществени причини, той не може да ги изрази. Впрочемъ този дивній-тѣ даръ нѣма юще безусловно прѣвѣсходство. Ако да бѣше по всичкѣ-тѣ земѣ и у всички-тѣ народи садѣ іединъ іазикъ, и ако да разбираха вончки-тѣ еднакво звукове-тѣ, кои-то тѣ изнасятъ, тогава, разумѣвася, този даръ щѣше да докара най голѣмъ ползѣ. Но сега да ся съберѣтъ хора отъ различни страни, не ще има срѣдотѣ да си съобщѣтъ іединъ на другій мисли-тѣ и желанія-та. При това и у животни-тѣ има звукове, съ кои-то тѣ съобщаѣтъ іедно на друго желанія-та си и кои-то тѣ добрѣ разбираѣтъ. Всички-тѣ птици, кои-то ся прѣмѣстваѣтъ прѣдъ зимѣ-тѣ или прѣдъ лѣто-то, разбираѣтъ добрѣ, кога ги свикѣѣтъ съ звукове да ся прѣсѣлѣтъ, при кое-то тѣ и поздравляѣтъ іединъ другъ съ особити звукове. Садѣ звѣрове-тѣ отъ разни породи не разбираѣтъ іединъ другого, и, повече-то враждуѣтъ по между си.

Въ това отнасянію прѣвѣсходство-то на чловѣкъ-тѣ надъ животно-то іе по горѣ отъ всичко. Чловѣкъ може съ посредство-то

на звукове-тъ, не само да прѣдава мисли-тъ си, но да ги украшава, да ся оправдава и дору да лъже. Последниѣ-тъ способностѣ-ма никое животно. Найпослѣ, прѣимущество-то на образованнѣ-тъ чловѣкъ състон въ одеждѣ-тъ, коя-то му докарва възможност да живѣй въ всички-тъ климати и да истърпява всички-тъ температури, ако само има пашпортъ и свидѣтелство отъ полициѣ-тъ за прѣселване-то си.

Съ іединъ рѣчь прѣвъсходство-то на чловѣка надъ всички-тъ животни ѣе неоспоримо. Ако той въ диво-то си състояніе ѣе най слабо и безпомощно създание, но, въоръженъ съ умъ-тъ, той ѣе по могущественъ и по силенъ отъ всички-тъ, ако и често да употребяватъ въ зло, този даръ като измислили въ общественнѣ-тъ животъ, на всѣкъ стѣпкъ разни дребни формалности и обичаи, кои-то съвършенно стѣсняватъ чловѣка, напълнѣтъ животъ-тъ му съ не-пріятности и дору често ставатъ причина на смъртъ-тъ му. Чловѣкъ самси изнамѣрва за себе си потребности, на кои-то знай да удовлетворява, а това никое животно не ѣе въ състоіаніе да направи. Разбирася, той често ся грижи за вещи, кои-то съвсѣмъ ся не относѣтъ до него, и колко-то умѣй да разнообрази леснотѣ-тъ на животъ-тъ си, толкова знай да изнамѣрва и отправка за него.

Извѣстно ѣе, чи члвкъ-тъ (*genus homo*) обикновено ся раздѣля на нѣтъ породи, кои-то ся отличаватъ по шаръ-тъ на кожъ-тъ, по лице-то и по устройство-то на черепъ-тъ. Тѣзи породи често ся смѣсватъ помежду си и произвождатъ много прѣходни застѣпчиванія, за кои-то сѣ измислили разни имена. Но тамъ гдѣ-то породи-тъ не сѣ смѣсени, шаръ-тъ на кожъ-тъ съставлява главно-то нѣмъ различіе. Шаръ-тъ на породи-тъ бива бѣлъ черъ, тъмнѣвъ, червенъ и жълтъ. По нови-тъ пътешественници увѣряватъ, чи въ вътрешностъ-тъ на Африкѣ има юще порода съ опашки, но като не снѣ нѣй виждали и до сега никакъвъ образецъ, нито живъ, нито лѣкъ балсамосанъ, то и не можемъ утвърдително да хортуваме за това.

Първобытни-тъ хора, спорѣдъ мнѣніе-то на учени-тъ, были, но условия-та на климатъ-тъ и слънечни-тъ зари произвели, послѣ, различни засѣчиванія, кои-то ний видимъ и сега. Негри-тъ, разбира ся, имѣтъ тѣхни си прѣданія за това, а именно чи хората станѣли были, като ся разваляли прапи-тъ имъ. Тѣ увѣрявѣтъ, чи Кайнъ и Авель были родени черни, но кога Кайнъ убилъ брата си и Богъ го попиталъ гдѣ је братъ ти, убійць-тъ до таквѣзъ степенъ поблѣдиль (пожълтълъ) щото останѣлъ бѣлъ.

Но шаръ-тъ на кожъ-тъ не съставлява достоинство-то на чело-вѣкъ-тъ. Бѣла-та порода не може да ся горди съ този шаръ и да прѣзира чернъ-тъ. Австралийски-тъ диваци турѣтъ мъртви-тъ си помежду два умѣренни огнече, догдѣ имъ ся отлющи кожа-та, коѣ-то събирѣтъ и скѣтвѣтъ, а тѣло-то заравѣтъ въ земѣ-тъ. Тѣ паричѣтъ одрани-тъ трунове *гринкари*. Прѣвъ пѣтъ кога тѣ видѣли были хора, кои-то, разбира ся, като сѣ были загорѣли отъ пѣтешествіе-то, не сѣ имали нашъ-тъ бѣлизнѣ, диваци-тъ ги нарѣкли *гринкари*, понеже приличѣли на онѣзи трунове, отъ кои-то тѣ съдирѣтъ кожъ-тъ.

Като оставяли поради това всички-тъ подраздѣленія на чело-вѣческъ-тъ породѣ по шаръ-тъ на кожъ-тъ, по устройство-то на косми-тъ и на черепъ-тъ, защото като сѣ ся смѣсили породи-тъ, всичко туй је съставило сега стотини подраздѣленія, ний ще раздѣлимъ хора-та на два отдѣла: на образовани и необразовани. До прѣвій-тъ надлежѣтъ всички-тъ Европейци и колоніи-тъ имъ въ други-тъ части на свѣтъ-тъ, а до втори-тъ всички-тъ чергарски племена.

(Слѣдѣ.)

За Българскѣ-тъ Грамматикѣ

НА Г. МИРКОВИЧА.

Въ дурнѣ-тъ книжицѣ упомянахми, чи излѣзе једна книжка подѣ заглавіе: „Кратка и методическа българска грамматика отъ Д. Г. В. Мирковича“.

Тая грамматика, както показва названіе-то ѿ, је за българскій-тъ іазикѣ, и имено за онова нарѣчіе, кое-то искључително почти господствува сега въ писменній-тъ ни іазикѣ, ако и да сѣ појавяваѣтъ сегисѣ тогисѣ книжки, написани сѣ друго једно нарѣчіе и ако да ставаѣтъ притизанія отъ стѣриж-тъ на други-тъ Българе, запримѣрѣ, македонски-тъ, чи не имѣ сѣ зема въ счетѣ нарѣчіе-то.

Добрѣ бѣше Г. Мирковичѣ, като сѣ је наелѣ да издава грамматикѣ за по' употребително-то сега нарѣчіе въ нашѣ-тъ писменній іазикѣ, да каже, защо прѣдпочита той това нарѣчіе и оставя други-тъ настѣриж. Той можѣше напримѣрѣ да каже, чи нарѣчіе-то, за кое-то съставлява грамматикѣ, је по распространено, по употребително, мѣжду Българе-тъ, или чи то је по јединѣ правѣ линіѣ чедо на старобългарско-то, увардено въ памятници-тъ, и други такива. Това је было необходимо за да приеме грамматика-та му всеобщность за всички-тъ Българе, като сѣ представи нарѣчіе-то ѿ дѣйствиелно достойно за прѣдпочитаніе. Това щѣше да послужи и за устраненіе на притизанія-та на онѣзи Българе, на кои-то то не је общо и щѣше да му придаде по голѣма силѣ.

Но да видимъ, какъ пиша това нарѣчіе грамматика-та на Г. Мирковича, какъ го тя отобразява въ правила-та и закони-тъ си, какви начала тя прокарва за него, какъ раскрива тя тѣзи закони и начала, и въобще какво изложеніе има.

Грамматика-та на Г. Мирковича прокарва въ нѣкои части іедини нови начала за грамматикѣ-тъ на наше-то българско нарѣчіе, но иска да ся знай, тіа начала могатъ ли да бѣдѣтъ приети? Безнадежис-то въ имена-та или по добръ исклученіе-то на нѣкои падежи — понеже грамматика-та на Г. Мирковича допуца именителній-тъ и звателній-тъ падежи — може ли и трѣбва ли да бѣде пріето? Като ся основавалъ на други нѣкои іазници, на французскій-тъ на-примѣръ, съ кой-то нашъ-тъ іазикъ има нѣкое сходство въ устройство-то, Г. Мирковичъ размислилъ да състави грамматикѣ за българскій-тъ по тѣхни-тъ грамматики и да исклучи склоненія-та и падежи-тъ, както сѣ тѣ исклучени и изъ французскѣ-тъ грамматики.

Нашъ-тъ іазикъ нѣма дѣйствително други падежи, освѣтъ именителній-тъ и звателній-тъ въ всички-тъ почти имена, по крайней мѣръ както ся іавлява той по начесто въ обикновенио-то говореніе на народъ-тъ. Казахми: почти во всички-тъ имена, защо-то собствении-тъ, и родствении-тъ освѣтъ именителній-тъ и звателній-тъ имѣтъ и другъ іединъ падежъ, кой-то както щете назове, родителенъ ли, дателенъ ли, или винителенъ.

Но това показва всеки достаточно, чи нашъ-тъ іазикъ не іе безнадеженъ, както французскій-тъ; ако и да не іе толкова богатъ и разнообразенъ въ окончанія-та на падежи-тъ си, както старогръцкій-тъ или старо-българскій-тъ.

Ній отдава ми пълнѣ справедливостъ на Г. Мирковича, чи той ся възползувалъ отъ правила-та и планъ-тъ на французскѣ-тъ грамматики, за да извади склоненія-тъ и да покаже само нѣкои общи правила за измѣненіе-то на окончанія-та въ имена-та за речени-тъ

три падежи на българскій-тъ ѱазикъ, и за множественно-то число, като и само-то това измѣненіе за падежи-тъ іе доста іеднообразно. Напраздно садъ той ся побоялъ, за да не умножи падежи-тъ, да нарече измѣненіе-то на окончанія-та въ собствени-тъ и родствен-ни-тъ имена падежъ.

Но българскій-тъ ѱазикъ може ли и трѣбвали да ся доволствува само съ тѣзи падежи, кои-то іе посочилъ Г. Мирковичъ? и тѣзи ли само падежи ся забѣлѣжватъ въ него? ІЕдинъ направо отговоръ на първій-тъ въпросъ іе, чи ако сж въ българскій-тъ ѱазикъ дѣйстви-телно садъ тѣзи падежи, кои-то забѣлѣжва Г. Мирковичъ, тогава ѱазикъ-тъ ни трѣбане да ся доволствува само съ тѣхъ отъ нѣмай кадъ, колко-то и да сж потрібни и други іоше. Но тѣ не сж туй всички-тъ и ѱазикъ-тъ ни, като има нуждъ и отъ други, бива ли да подражаемъ, въ образованіе-то му, на онѣзи ѱазици, кои-то съ-всѣмъ нѣматъ падежи и много по лесно минуватъ безъ тѣхъ, отъ колко-то нашъ-тъ? Този въпросъ не іе маловаженъ, и всѣкій трѣб-ва да помисли врѣхъ него, безъ да іе прѣдзанетъ съ другъ нѣкоѣ мисль. Въ нашъ-тъ ѱазикъ, и особено въ пѣсни-тъ, ся забѣлѣж-ватъ и други падежи освѣнъ показани-тъ отъ Г. Мирковича. Да-телнїй-тъ падежъ, *Стояну*, *Радъ*, *майць*, господствува въ пѣсни-тъ, употрѣблявася и въ разговорнїй-тъ іоше ѱазикъ, ако и да може да ся състави и другояче. Бива ли сега да го исхвърлимъ съвсѣмъ отъ ѱазика си, по тѣзи причинъ, чи ся често не употрѣблява? И ако да ся често не употрѣблява, пѣсни-тъ съставляватъ ли нѣщо чуждо за ѱазикъ-тъ ни и не влѣзватъ ли и тѣ въ съдържаніе-то му? ІА-зикъ-тъ на іединъ народъ не ся заключава на цѣло въ живо-то, обик-новенно-то говореніе негово, подобно както и всичкій-тъ животъ неговъ не ся іавлява на пълно въ това говореніе. Има въ чело-вѣкъ-тъ минути особенни, кога той или възхищенъ отъ радость-тъ или прѣхванатъ отъ скърбъ-тъ, подчиненъ или на туй или на друго силно вліянїе, естествено си измѣнява обикновенно-то говореніе,

прилично само на по обикновено-то състояние на душѣ-та му. Богатство-то на единъ ѣзикъ ся слага отъ всички-тъ възможни неговѣ проявленія, кои-то граматика-та трѣбва да издирѣ и удовѣ. Единъ ѣзикъ, какво-то нашъ-тъ, кой-то ся юще устроява, не трѣбва да прѣнебрегава нито единъ часть отъ туй богатство, при образованіе-то си, особено ако осѣща отъ неѣ нѣкоѣ нужди. Известно је, чи ѣзикъ-тъ, колко-то и да налага естествено законъ-тъ си, приема обаче и самъ нѣкое въздѣйствиѣ отъ онѣзи, кои-то го говорѣтъ. Той както и всички-тъ други проявленія на чловѣческѣ-тъ душѣ, поддежи на образователнѣ-тъ силѣ на уѣ-тъ. Сега, кога ѣзикъ-тъ ни ся образува и устроява, бѣва ли да го лишимъ отъ единъ часть на негово-то богатство, коя-то му је твѣрдѣ потребна?

Не је непознато, чи нашъ-тъ ѣзикъ ся твѣрдѣ затруднява, като има за два-та падежа, и за родителнѣй-тъ и дателнѣй-тъ, единъ и сѣщѣй-тъ прѣдлогъ: *на*, кой-то освѣтъ това употребява той и въ други много случаи. Той не је какво-то французскѣй-тъ, кой-то употребява три различни прѣдлози тамъ, гдѣ-то за насъ је неизбѣжна необходимостъ да си служимъ съ единъ. Това вече је въ състояние да ни науми, чи нѣй не трѣбва толкова ревностно да подчиняваши ѣзикъ-тъ си на устройство-то, кое-то има французскѣй-тъ, или другъ нѣкой ѣзикъ, но трѣбва, като му улавяши добръ свойства-та и форми-тъ, на тѣхъ да осцоваваши образованіе-то и устрояваніе-то му.

Като земаши всичко това во вниманіе, намъ ни ся чини, чи је потребѣ освѣтъ именителнѣй-тъ и звателнѣй-тъ падежъ на Г. Мирковича да ся допустѣтъ и други, не да ги употребява ѣзикъ-тъ исклучително, като остави съвсѣмъ прѣдлози-тъ, но да приема потребно-то по нѣкога улесненіе и разнообразіе, спорѣдъ както това и дѣйствително става по нѣкогашъ въ разговорнѣй-тъ и пѣсеннѣй-тъ ѣзикъ.

Това, що рекохми до сега, може да ся счита, като єдинъ прѣговоръ врѣхъ грамматикъ-тъ на Г. Мирковича. Да влѣзелъ сега въ подробности и да разглѣдами части-тѣ ѿ отдѣлно, за да видимъ какъ тѣ разсѣждавѣтъ и какво изложеніе имѣтъ.

Като забѣлѣжимъ повторително чи Г. Мирковичъ ималъ прѣдъ очи-тѣ си французскъ-тъ грамматикъ (Ноеля и Шапсала), кога съставлявалъ неговъ-тъ, и особито кога правилъ опрѣдѣленія-та, кое-то разумѣва ся не може да му ся обърне въ порокъ, ній прѣд-пріемами този трудъ.

Грамматика-та на Г. Мирковичъ слѣдва общо-то раздѣленіе. Ній ще послѣдовами по редъ-тъ ѿ, кой-то є почти обикновениъ редъ на всички-тѣ грамматики.

(Слѣдува.)

СЪВРЪШЕННА ДЪТОШИСЬ

Хортувахив, чи сирійски-тъ убійства подѣйствуваха много печално врѣхъ Н. Н. В. Султанъ-тъ и чи Висока-та Порта, по слѣдствие на тѣхъ, зе строги и дѣятелни мѣрки, отъ іедина страна за да ся прѣкратѣтъ тѣзи убійства, а отъ другъ да ся прѣдупрѣдѣлѣтъ тѣ по други-тъ мѣста.

Ето какви наставителни писма испроводи царско-то Правителство, подиръ сирійски-тъ приключенія, до управители-тъ на Курдистанъ, Карпутъ, Моссулъ, Багдаты, Марасхъ, Адакъ, Сивасъ, Ангоръ, Трапезундъ, Ерзерумъ и до главній-тъ начальникъ на анадолскъ-тъ войскъ:

„Порта-та ся научи съ голѣмо прискърбіе, чи въ Дамаскъ Мусулмане-тъ нападиѣли врѣхъ христіене-тъ, вѣрни-тъ поддании Султанови, и ся осмѣнили да направѣтъ жестокости, какво-то убійство-то и грабежъ-тъ. Безполезно іе да ся повтаря, чи забрана-та на имущество-то, на животъ-тъ и на честь-тъ на христіене-тъ, поддании на Портъ-тъ, довѣрени отъ Всевишняго Бога на нашъ-тъ Господаръ, іе една отъ славни-тъ и основни-тъ заповѣди на святій-тъ законъ, и очевидно іе, чи кой-то постѣпа противно не ще може да намѣри спасеніе нито въ този свѣтъ, нито въ бѣдущій-тъ.

„Ако и скоро трѣбва да паднѣтъ подъ ударъ-тъ на строги-тъ наказанія на законъ-тъ и на кодексъ-тъ виновници-тъ на тѣзи ненавистни работи, противни на Магометовъ-тъ законъ и на благосклонни-тъ и отечески-тъ чувствования на негово императорско Величество, обаче мѣчнотіи-тъ и опасности-тъ, кои-то ще произлѣзѣтъ за императорско-то Правителство, ако нѣкои глупци, безъ да разбираѣтъ вѣрѣ-тъ си, направѣтъ подобни постѣпки, ще бѣдѣтъ много голѣми; но отговорность-та нивъ ще падне напълно врѣхъ

чиновници-тъ на Портъ-тъ, и тѣ не ще могатъ никакъ да ся отвържатъ отъ неѣ. Поради това, всѣкій чиновникъ, като си разбере добръ длъжности-тъ и като земе прѣдъ очи отговорность-тъ и наказанія-та, на кои-то ще ся подложи, ако, (дай Боже това да по става), такъзи прѣстѣпленія ся случатъ, нека ся сили да сдържа подчинени-тъ си. Въ всѣко врѣмя ѣе потребно да ся поддържа спокойствіе-то въ области-тъ на Имперіѣ-тъ; но въ сегашно-то врѣмя тази необходимость ѣе най повелителна. Стойте прочее будни денѣ и ноцѣ; мислете, чи наша-та земя ся намира въ іеднѣ епохѣ критическѣ и опаснѣ; слединетеса съ военни-тъ власти, посвятете себе си цѣлъ за да не дадете да стане нѣкоя лоша работа между различни-тъ классове на поддани-тъ, за да поддържате спокойствіе-то на странѣ-тъ и да прѣдварате съ този начинъ, тамъ гдѣто сте вѣй, нови затрудненія за работи-тъ на правителство-то, кои-то (затрудненія) веки и тѣй сѣ голѣми. Ако вѣй прѣдосъщате лоши намѣренія въ мусуламане-тъ откъмъ христіане-тъ, или въ христіане-тъ откъмъ мусуламане-тъ, земете тозчасъ необходим-тъ мѣрки и не оставете да ся случи іедно сбиваніе. Ако нѣщо лошо ѣе станѣло, брѣбързайте да го умирите и да прѣварите смущенія-та, безъ да оставате да става работа-та по голѣма.

„ Понеже, както ся рече по горѣ, поддържаніе-то на спокойствіе-то, въ областъ-тъ, коѣ-то вѣй управате ѣе іедна крайня необходимость, то ако ѣе доказано, чи сили-тъ, кои-то вѣй располагате, не стигатъ, съберете тутакси, безъ да искате дозволеніе, колкото сѣ потребни запѣста, отъ помежду честни-тъ хора, кои-то не правѣтъ нищо лошо да ся оплаква нѣкой отъ тѣхъ, отъ помежду надежни-тъ сирѣчь и благочинни-тъ хора, а послѣ вѣй ще дадете отчетъ на Портъ-тъ.

„ Най послѣ, най голѣмо-то желаніе на Портъ-тъ ѣе да държите въ благочиніе областъ-тъ, коѣ-то вѣй управате и никое лошо дѣло да не става помежду мусуламане-те и христіане-тъ, нито

противъ чиновници-тъ, нито противъ чужеземци-тъ поддани; вярдете прочее тѣзи поръчванія , и като размишлявате за нещастни-тъ слѣдствія на работи-тъ, кои-то, надѣя се не ще станѣтъ, старайте се да държите спокойствіе-то, кое-то је главна точка, и да докажете съ постѣпки-тъ си , честность-тъ си , вѣрность-тъ си и любовь-тъ си къмъ наше-то правителство , къмъ нашъ-тъ Господарь, къмъ наши-тъ вѣрж и къмъ нашъ-тъ народъ. “

Спокойствіе-то въ Сиріѣ ся завръща малко по малко, ако и да не је възстановено юще напълно. Винозници-тъ въ Дамаскъ, кои-то сж досега уловени ставѣтъ до 1600. Тѣ сж вързани и сж турени въ тъмница наедно съ прѣдводителъ-тъ си Абдулах-еихалеми, гдѣто и ще стоѣтъ догаз да пристигнатъ пълномощни-тъ на европейски-тъ сили за да ги сждѣтъ и наказватъ наедно съ пълномощни-тъ на Н. И. В. Султанъ-тъ. Европейски-тъ държави искатъ да имѣтъ прѣдставители въ извъпрендній-тъ сждъ, кой-то ще ся учреди да налага наказаніе на виновни-тъ, спорѣдъ доказани-тъ вина на всѣкого отъ тѣхъ, за жестоки-тъ убійства надъ христіене-тъ.

Н. И. Фуадъ паша испраща въ Бейрутъ мнозина отъ спасени-тъ дамаскски христіене, да пріемѣтъ помощъ отъ съставени-тъ тамъ за раздаваніе на пособія-та комисіѣж, понеже Дамаскъ не прѣдставя, спорѣдъ лошо-то си състояніе, удобство за живѣніе и прѣхранѣ на толкова чловѣци.

Почти наврѣдъ ся събирѣтъ пособія за нещастни-тъ христіене въ Сиріѣ. Въ западни Европѣ подали пръвъ примѣръ на състраданіе-то си къмъ сирійски-тъ христіене Евреи-тъ. По този случай Ендепандансъ укорява панѣ-тъ, какво-то и Византисъ бѣше укорилъ велики-тъ църкви, чи той намѣсто да поведе кракъ и да каже нѣкоѣ съжалителни хортѣ за окаяни-тъ опѣзи христіене, знай садъ да проглушава уши-тъ на Европѣ съ оплакванія , като си изгуби часть отъ владѣнія-та, по собствени-тъ вина.

Въ Англіїя іедна особенна комисія, съставена отъ мнозина важни хора, подъ прѣдсѣдательство-то на Лорда Редклифа, іе събрала до сега 2,000 лири англійски. Царица-та дала 200, Князь Албертъ 100, а Ротшилдъ съ компаніѣ-тъ 300 л.

Въ Франціѣ Императоръ-тъ прѣвъ пожъртвовалъ, за ползъ на сирійски-тъ христіене, 25,000 франки, а Императрица-та 10,000 фр. Посолство-то Марокско въ Парисъ дало съ истѣ-тъ цѣль на французско-то правителство 15,000 фр. Сичко-то, що ся іе събрало до сега въ Франціѣ, доходи до 125,000 фр.

Отъ Гърціѣ испратили кораби съ зръстъ, пекмедъ, брашно и проч. , лѣкарни съ цѣрве, за помощъ на нещастни-тъ. Влашскій-тъ съвѣтъ имъкъ ся странно побоялъ да не ся развалѣтъ добри-тъ отношенія на Влахіѣ съ В. Портъ и не позволилъ официално да се събира помощъ за пострадали-тъ въ Сиріѣ Христіене.

Политическій Дневникъ.

На 6 Августъ (нов. стилъ) *монитеръ-тъ* Французскій обнародва относительно до сирійски-тъ дѣла два протокола, подписани отъ прѣдставители-тъ на голѣми-тъ държави. Ето ги:

1-й протоколъ отъ 3 Августъ (н.)

„ Негово Императорско Величество Султанъ-тъ, като желай да спре, съ незабавни и дѣятелни мѣрки, излизаніе-то на кръвь-тъ въ Сиріѣ, и да засвидѣтелствува твърдѣ-тъ си рѣшимость да усиори благочиніе-то и миръ-тъ по между народи-тъ, турени подъ негово-то върховно управленіе, и тѣхни Величества, Императоръ-тъ французскій, императоръ-тъ австрійскій, царица-та на єдиненно-то царство — Велико-Британіѣ и Ирландіа, Негово Кралевско Височество, князь-управитель-тъ прусскій и Негово Величество, Императоръ-тъ на всичкъ Россіѣ, като прѣдложила дѣйствиелно-то си съдѣйствиє, кое-то Негово Величе-

ство Султанъ-тъ приелъ, прѣдставители-тъ на речени-тъ Величества и на негово Кралевско Височество, съ съгласиха връхъ слѣдующи-тъ членове:

„ Чл. 1. Едно тѣло европейски войски до 12,000 хора що бѣде проведено въ Сиріѣ, за да помага за възстановленіе-то на спокойствіе-то.

„ Чл. 2. Н. В. Императоръ-тъ французскій ся съгласява да прѣдстави непосредственно половинѣ-тъ отъ тѣзи войски. Ако стане потребно да ся каче число-то имъ до цифрѣ-тъ, условенъ въ прѣдшественній-тъ членъ високи-тъ сили ще ся споразумѣтъ по обикновененъ дипломатическій пѣтъ съ Портѣ-тъ незабавно, за да назначѣтъ опѣзи изъ помежду тѣхъ си, които могатъ да удовлетворѣтъ на тѣзъ потребностъ.

„ Чл. 3. Главній-тъ начальникъ на войски-тъ, като пристигне, ще влѣзе въ съобщеніе съ извънредній комиссаръ на Портѣ-тъ, за да ся опрѣдѣлѣтъ всички-тъ мѣрки, които изискуваѣтъ обстоятелства-та и да ся занемѣтъ потребни-тъ и възможни-тъ положенія, за да ся изпълни прѣдмѣтъ-тъ на настоящій-тъ актъ.

„ Чл. 4. Т. Величества, французскій-тъ Императоръ, австрійскій-тъ Императоръ, царицата на съединеното Велико-Британско и Ирландско кралевство, Н. кралевско Височество, Князь-управитель-тъ прусскій и Н. В. Императоръ-тъ русскій, обѣщавѣтъ да държатъ потребните морски сили, за да помагѣтъ на успѣхъ-тъ на общи-тъ усилія за възстановленіе-то на спокойствіе-то по сирійскій-тъ брѣгъ.

„ Чл. 5. Високи-тъ партіи опрѣдѣлявѣтъ за прѣбываніе-то на европейски-тъ войски въ Сиріѣ шесть мѣсяца, като сѣ увѣрени, чи този срокъ ѣе достаточенъ, за да ся достигне цѣль-та на умнреніе-то, коѣ-то тѣ имѣтъ прѣдъ очи.

„ Чл. 6. Висока-та Порта ся задължава да улеснява, колкото ѣе възможно, прѣхранѣ-тъ на походно-то тѣло (европ. войски.)

„ Рѣшено је, чи шесть-тъ прѣдшественни членове ще ся обѣрнѣтъ, тѣй какеото си сѣ, на једно съгласіе, кое-то ще пріеме подписи-тъ на долоозначени-тъ прѣдставители, тозчасъ като имъ ся дадѣтъ полномоція отъ Господари-тъ имъ, по условія-та на този протоколъ ще влѣзѣтъ непосредственно въ силѣ.

„ Господинъ повѣреній на Пруссіѣ, обаче, забѣдѣва, чи настояще-то разреждане на военни-тъ прусски кораби може да не позволи на Правительство-то му да съдѣйствува, отсега, за изпълненіе-то на 4 чл.

2-й протоколъ.

„ Пълномощни-тъ на Франціѣ, Австріѣ, Великѣ Британіѣ, Пруссія и на Россіѣ, като желятъ да утвѣрдѣтъ, съобразно съ намѣреніѣ-тъ на дворове-тъ си, истинній-тъ характеръ на помощ-тъ, която си дава на Високѣ-тъ Портѣ, спорѣдъ термини-тъ на протоколъ-тъ, подписанъ истій-тъ този день, чувствованія-та, кои-то имъ винуиха точки-тъ на този актъ и всичкѣ-тъ си безинтересность, обѣзлявѣтъ съ най формаленъ начинъ, чи сили-тъ, кои-то ся договарѣтъ не разумѣвѣтъ да гонѣтъ нищо ще да гонѣтъ въ изпълненіе-то на задѣженія-та си, никоѣ изгода земелнѣ, никое исключительно вліяніе, нищо нѣкоѣ устъпкѣ откъмъ търговіѣ-тъ на поддани-тъ имъ, която нече да може да ся даде на поддани-тъ на всички-тъ други народи.

„ Обаче, тѣ не можѣтъ да ся забранѣтъ, като припомнювѣтъ тука рѣшенія-та, произлѣзли отъ Н. В. Султанъ-тъ, на кои-то високѣ-тъ цѣнность подтвѣрди 9 чл. на договоръ-тъ отъ 30 мартъ 1856, да не изразѣтъ цѣнѣ-тъ, кои-то дворове-тъ имъ турѣтъ въ земаіе-то на једни строги мѣрки по управленіе-то, съ кои-то съобразно съ торжественни-тъ общанія на високѣ-тъ Портѣ, — да ся направи по добро състояніе-то на христіански-тъ народи отъ всѣко вѣроисповѣданіе, въ оттоманскѣ-тъ Имперіѣ.

„ Турскій-тъ пълномощенъ зема имено това обѣявленіе на

високи-тъ сили и ся натоварва да го прѣдаде на Дворъ-тъ си, като забѣлѣжилъ, чи Висока-та Порта је употребила и продължава да употребљава усилія-та си спорѣдъ желаніе-то, току що изразено.

1860 Авг. 3 (н.) «

Съобразно съ тѣзи рѣшенія на пълномощни-тъ отъ голѣми-тъ сили, войска-та французска хванѣла да излѣзва отъ 5 Авг. (н.)

Императоръ-тъ, като прѣгледаль събранъ-тъ войскѣ въ Шалонскій-тъ станъ, часть отъ коѣ-то отива въ Сиріѣ, казалъ једна рѣчь на полкове-тъ, кои-то щѣли да трѣгнатъ въ походъ. Въ неѣ той објавилъ, чи цѣль-та на походъ-тъ је да ся въздигнатъ права-та на правосѣдіе-то и на чловѣцинкѣ-тъ и чи този походъ става не за бой съ нѣкоѣ си сили, но за да ся помогне на Султанъ-тъ да введе въ послушаніе ослѣпленни-тъ си отъ фанатизмъ поддани .

Понеже въ сирійскій-тъ походъ французска-та войска що бѣде най много, ако бы даже да проводѣтъ и други-тъ държави по нѣщо, за да ся възпѣли число-то на 12.000 тисѣщи, кое-то депутна конференція-та, то Лордъ Шафтесбюри, като земъ това въ вниманіе, подобно както много-то обраценія къмъ латинскѣ-тъ (папишаникѣ-тъ) вѣрѣ, които ставали были въ Сиріѣ, спорѣдъ стараніе-то на французски-тъ агенти, отъ стѣриѣ ца православни-тъ, тія послѣдни-тъ като ся лѣжели съ това че ще станѣтъ като поддани французски, ся уплашили да не бы да ся унищожи религіозна-та свобода въ Турціѣ, като отива сега французска войска въ Сиріѣ, и за това попыталъ въ долиж-тъ палатѣ, ще ли да могатъ французски-тъ власти да ся намѣсвѣтъ, на право илц отъ стѣриѣ, въ управленіе-то на граждански-тъ и религіозни-тъ дѣла въ Сиріѣ. Лордъ Водехузъ, подъ-секретарь на царство-то, отговорилъ, чи французски-тъ войски отивѣтъ само да умирѣтъ тѣзи

странѣ, безъ да имѣтъ порученіе да ся намѣсвѣтъ нито въ религіозни-тъ, нито въ граждански-тъ дѣла на Турціѣ.

Упомянѣхми послѣднѣ, чи Гарибалди заключилъ іедно прѣмиріе съ началникъ-тъ на неаполитанскѣ-тъ войскѣ въ Сициліѣ. По'дирли-тъ повинни показвѣтъ, чи това извѣстіе, спорѣдъ както іоше тогава му противотурехми други слухове, не іе точно. Гарибалди не ще да послуша съвѣти-тъ на Виктора Еммануила, да не отива си-рѣчь противъ неаполитански-тъ владѣнія на твърдѣ-тъ земѣ, и отговорилъ на писмо-то му съ отричаніе. Поради това непріятелства-та ще си слѣдвѣтъ занепрѣдъ между него и Неаполь. Всичка-та работа, колко-то до реченно-то прѣмиріе, іе само въ това, чи началници-тъ на двѣ-тъ войски, за да ся не пролива кръвъ прѣдъ Мессинѣ, направили іедно съгласіе помежду си, на кос-то главна-та точка іе, неаполитанска-та войска да не хвърля огнь отъ топове-тъ на крѣпость-тъ врѣхъ градъ-тъ, само и Гарибалдиова-та ако прави нападенія врѣхъ крѣпость-тъ, да ги не прави въ самій-тъ градъ. Други-тъ точки на съгласіе-то сѣ какво-то ги обіавихми.

Гарибалди скоро трѣбва да нападне съ всичкѣ-тъ си силѣ врѣхъ области-тъ на неаполитанско-го царство, кои-то сѣ на твърдѣ-тъ земѣ. Воки той испроводилъ въ Калабріѣ до 1,500 хора, но за дѣйствія-та на тѣзи войници нѣма точни извѣстія.

Неаполитанскій-тъ крадь ся намира сега въ най критически обстоятелства. Неаполь іе туренъ вече въ осадио положеніе.

Ако да не падне царствующій-тъ домъ въ Неаполь подъ смѣли-тъ удари на приверженци-тъ за италиенско-то іединство, той може да падне и мирно, по рѣшеніе-то на народни-тъ прѣдстави-тели въ будущій-тъ неаполитанскій парламентъ, въ кой-то, както отсега показвѣтъ извѣстія-та, ще ся намѣстѣтъ повече-то хора, ожесточени противъ тираниѣ-тъ и ревнители на италиенскѣ-тъ независимость, и има мисль съ тѣзи іоше начинъ да ся рѣши паде-ніе-то на неаполитанскій-тъ тронъ.

тѣзи пѣща всѣкій день, и Н. С. Пана-та ги провъзглася и той отъ врѣмя на врѣмя въ плачевнѣж-тѣ си риторикѣж, коѣж-то всякъ знай.

„Италія іе отъ десѣть години пасамъ земя загубена, врѣхъ коѣж-то ся разстила димъ отъ безднѣж-тѣ. Г. Кавуръ, Викторъ Емануилъ и Гарибалди сѣ три демони; за доказателство на діаволско-то имъ служеніе не ще друго освѣнъ мѣчнотія-та, коѣж-то тѣ сѣ правили, правѣтъ и искѣтъ да правѣтъ на духовній-тѣ си башѣ, папѣ-тѣ. Тѣ му злобно зеха Романіѣж, безъ коѣж-то той не може да живѣѣ, и не благодарни отъ това, тѣ искѣтъ да му земѣтъ и други-тѣ му владѣнія, безъ да скривѣтъ това свое намѣреніе. Тѣ си имѣтъ като іеднѣ игрѣ да огорчавѣтъ, дору да испѣждѣтъ изъ владѣнія-та имъ нѣкон си законни господари, между кон-то негово Апостолско Величество, Франца Іосифа, коѣ-то іе Константинъ, Теодосій на наши-тѣ развалени вѣкове, и за туй го тѣ мразѣтъ и нападѣтъ врѣхъ него. Кратко, не може да ся закара по надалечъ злоба-та отъ колко-то сѣ іе довели тѣзи адски духове.

„Ето що знаѣше прѣди нѣколко недѣли Францъ II“.

Австрія не іе равнодушна къмто блистателни-тѣ уснѣхи, кон-то направѣ въ дѣрне-то врѣмя подигнѣтій-тѣ прѣпорецъ за италіанскѣж-тѣ независимостъ, и къмъ нещастно-то положеніе на неаполитанскій-тѣ кралъ, нейній-тѣ сѣюзникъ.

Хортувалося, и на това твърдѣ вѣрвами въ Парисъ, чи Г. Рехбергъ, министрѣ-тѣ на външни-тѣ дѣла въ Австріѣж, проводилъ до Піемонтъ іеднѣ потѣж, въ коѣж-то обіавилъ, чи Австрія ще да глѣда на Гарибалдиово-то встананіе въ твърдѣж-тѣ неаполитанскѣж земѣж, като на іедно подбужданіе отъ стѣрнѣж-тѣ на Піемонтъ за войнѣж. По други извѣстія, Г. Рехбергъ проводилъ не потѣж до туринскій-тѣ кабинетъ, а іедно окружно писмо до всички-тѣ европейски сили. Ако тѣзи слухове и да не сѣ свѣсѣмъ точни, по крайней мѣрѣ тѣ показвѣтъ, съ какво боязливо око глѣда австріѣско-то правителство на Гарибалдиовѣж-тѣ работѣж, и до колко іе противно на віенскій-тѣ

дворъ паденіе-то на Бурбонскѣ-тъ династіѣ въ Неаполѣ. Главно-то , кое-то възпира да се дава напълно вѣрѣ на подобни извѣстія, іе несъстоятелность-та на Австріѣ да подкачи въ настояще-то врѣмя войнѣ съ Піемонтѣ и съ приверженци-тъ му въ Италиѣ. „Ако Неаполѣ не ни ся чини, казва іединѣ първостепенниѣ журналѣ, да іе въ състояніе да се противи на іедно нападеніе отъ стѣриѣ-тъ на Гарибалди, Австрія не іе такожде въ състояніе да подаде помощъ на Краля Франца II и да начене срѣщу Италиѣ іединѣ нападателниѣ войнѣ. Да се забрани тя въ Венеціѣ, ако нападнатъ тамъ врѣхъ неѣ, нищо нѣма по естестверно; но да даде тя знакъ за войнѣ подиръ коравиѣ-тъ урокъ, кой-то наложиѣ събытія-та на іединѣ таквази нейниѣ политикѣ, въ начало-то на италиенскіѣ-тъ възпросъ, нѣи ся въ това съмиѣвами. Право-то разбираніе на интересъ-тъ ѱ, печално-то състояніе на финанси-тъ ѱ, кои-то имѣтъ нуждѣ отъ іединѣ продължителенъ миръ, за да се оправѣтъ, найносѣ опасности-тъ, кои-то ѱ висѣтъ надъ главѣ-тъ отъ стѣриѣ на Венгріѣ, ѱ налагаѣ голѣмѣ оглѣдливостъ и іедно безусловно почтеніе къмъ начало-то на невѣѣсваніе-то“.

Австрія дѣйствително ся готви да се държи противъ всичкѣ Италиѣ, понеже Гарибалдиѣ-тъ планѣ, като ся освободи Неаполѣ, іе да сѣсѣрѣдоточи всичкѣ-тъ си силѣ врѣхъ Венеціѣ, за да ѱ отърве отъ австрійски-тъ рѣцѣ. Піемонтѣ, като трѣбѣа и той да приеме участіе въ тѣзи общѣ италиенскѣ войнѣ противъ Австрійци-тъ, ся такожде приготѣѣѣа. Но да начене австрійско-то правителство нападателниѣ войнѣ врѣхъ Италиѣ, тогава като лондонскіѣ-тъ и парискіѣ-тъ кабинети сѣ ся тѣрѣдо рѣшили да се държатъ противъ всѣко чужеземно намѣсваніе въ италиански-тъ дѣла, іе наистинниѣ тѣрѣдѣ съминѣтелно, особено подиръ това като речено-то правителство допуснѣ да се присѣедини срѣдѣя Италия до Піемонтѣ.

Не іе за вѣрваніе ще ли да може да се удържи Австрія противъ Италиенци-тъ, кога ся начене война-та за Венеціѣ, особено,

като тя не можѣ, колко-то и да ся стара, да си усигори іедно подкрѣпленіе отъ стѣрижъ-тѣ на Пруссіѣ въ този случай. Слѣдствія-та на вижданіе-то въ Теплицъ сѣ и досега прѣдмѣтъ на разсѣжденія и прѣдложенія за германски-тѣ листове. Но како-то и да хортуватъ тѣ, всичко показва, чи Австрія не намѣрила подкрѣпленіе въ Пруссіѣ за италиенскѣ-тѣ си политикѣ.

Спорѣдъ свѣдѣнія-та, кои-то има за този прѣдмѣтъ, австрійски-тѣ дипломати, въ прѣговори-тѣ си съ прусски-тѣ, първи бунѣли италиенскій-тѣ въпросъ. Прусски-тѣ министри отговорили на прѣдложенія-та имъ, чи кога-то, прѣди да проводи Австрія свой-тѣ ультиматумъ въ Туринъ, голѣми-тѣ дѣржави сѣ обѣщали да ѣ усигорѣтъ владѣнія-та, съ условіе да ся отрече отъ настойничество-то си върху Тосканѣ, Пармѣ, Моденѣ и Легацин-тѣ, тя ги не послушала, но наченѣла войнѣ и изгубила Ломбардіѣ. Сѣщо може да ся случи, рекли прусски-тѣ господарствени мѣжѣ, и сега. Ако Пруссія земе на себе си нѣкое порѣчителство за Венеціѣ, Австрія може на направи пакъ таквѣзи погрѣшка, да прѣтърпи сѣщи-тѣ поражения и да овѣрже Пруссія да върви слѣдъ неѣ въ іедно такова врѣмя, кога-то веки не ще могатъ да ся отдѣлѣтъ условія-та и обстоятелства-та на сѣгласіе-то за порѣчителство, като случайно-сти-тѣ ще бѣдѣтъ напрѣдъ. Трѣбва поради туй тази работа тѣж да ся остави и да има само австрійско-то правителство увѣреніе, чи то винаги ще намѣри въ Пруссіѣ іединъ іестественъ сѣюзникъ, готовъ да го поддѣржа, кога-то му прѣдстон за владѣнія-та нѣкоя опасность отъ стѣрижъ-тѣ на нѣкой си жеденъ за завоеванія и плашителенъ за безопасность-тѣ на Германіѣ непріятель.

Всѣкій види, чи има голѣма разлика между Италиенци-тѣ, кои-то ще си отѣрвѣтъ земи-тѣ отъ господство-то на Австрійѣ, и іединъ жеденъ за завоеванія непріятель, отъ кой-то може да пострада всичка Германія.

Внутренность-та на Австрія, както всѣкій знае, състои отъ множество народи, струпани подъ единъ власть. Тѣзи народи можѣха да поддържатъ правителство-то въ дължинѣ-тъ му политика, ако то ся съгласѣше съ тѣхни-тъ желанія, имъ върѣше грабнати-тъ права и имъ дадеше свободни нареди въ управленіе-то. Отъ всички-тъ тѣзи народи Венгрія је най опасна по мужество-то и отечестволюбіе-то на жители-тъ си. Тя си иска отнети-тъ права, иска свободно управленіе, и прави заіавяванія (*démonstrations*) въ този разумъ. За да покаже напримѣръ, чи си иска народни-тъ права, тя празнувала на 20 сего мѣс. (и.) день-тъ на Св. Стефана, кой-то је првъ христіенскій господаръ въ Венгрія и је основателъ на Арпадовѣ-тъ династія и на венгерскѣ-тъ монархія. Отъ 1849 този народенъ празникъ бѣше унищоженъ. Отъ другъ стѣна по-върѣшни-тъ венгерски сѣ подами, има нѣкое врѣмя едно изложеніе, съ кое-то прѣдлагатъ да ся введе въ имперія-тъ едно управленіе, кое-то да прѣдставлява народи-тъ, като свързани помежду си самъ съ единъ сюзъ, подобенъ на германскій-тъ. Това прѣдложеніе ся бѣ дало на единъ комитетъ отъ имперскій-тъ съвѣтъ за да го разгледа и одобри или отхвърли. Комитетъ-тъ го приелъ съ 18 гласа противъ 3. Прѣобразованіа-та, одобрени отъ този комитетъ, щедъ да ся одобриятъ на 18 Авг. (и.) день-тъ на рождение-то на императоръ-тъ, но ся были оставили за по подиря, понеже този комитетъ не си былъ свършилъ всички-тъ работи.

Тука је мѣсто да ся упомене и за онова прошеніе, кое-то недавно направили на новій-тъ си управителъ жители-тъ на Чабдака (Терезіоноль), градъ на сѣрбско-то войводство, съставено въ 1849, градъ првъ въ тѣзи област по матеріално-то и умствено напредваніе на жители-тъ си. Тъ поискали да бѣде сѣрбско-то войводство пакъ внесено въ Венгрія, както је было и прѣди 1849 год., да ся възвѣржатъ всички-тъ области на Венгрія и да ся поднови Венгерска-та конституція.

Заедно съ Неаполитанскій-тъ кралъ и въ истъ-тъ степень бѣдствува и папа-та, Послѣдователи-тъ на Гарибальди, то ся знай, ще му зематъ владѣнія-та завчасъ, кога падне Неаполитанскій-тъ прѣстолъ. Но тѣ не щатъ да му подарѣтъ и туй малко врѣмя. Въ Генуѣ бѣха ся приготвили до хиляда души, по стараніе-то на Г. Бертани, Гарибальдовъ прѣдставитель, да отидатъ да нападажатъ врѣхъ папски-тъ владѣнія. Испроваждане-то на једниъ отъ сардински-тъ министри въ този градъ можѣ да развѣрие умъ-тъ на Г. Бертани на врѣмя, по той былъ пакъ свиквалъ волонтери, за да въспріеме планъ-тъ си, отъ кой-то бѣше ся повѣрижълъ. Италиенци-тъ искатъ да отнематъ свѣтскъ-тъ власть на папъ-тъ и да направѣтъ Римъ Столица на всички Италиѣ. Папъ-тъ, като види, чи ѣе почти неизбежно да си изгуби власть-тъ наскоро, ѣе наченжълъ да ся оплаква почти на всѣко мѣсто и въ всѣко писмо, и гдѣ-то трѣбва и гдѣ-то не трѣбва. Въ слово-то, кое-то произнесълъ той въ тайний-тъ съвѣтъ отъ 13 Юлій (и.), ся нищо друго не съдържи освенъ једно оплакваніе, чи нѣкой си хора (разумѣва Пиемонтъ и всички-тъ, кои-то ся теглятъ къмъ него и дѣйствуватъ, за да ся тури въ дѣло јединство-то и независимость-та на Италиѣ) ся силѣтъ да съборѣжъ църквѣ-тъ, да изгладѣтъ всички-тъ чувствованія на христіанскій-тъ законъ, на добродѣтоль-тъ, на самій-тъ естественій законъ, на правосѣдіе-то на честность-тъ, дору да имъ искубѣтъ корни-тъ, като одушезени, казва святій-тъ ! отецъ, отъ јединъ діаволскъ злобъ, тѣй щото наричатъ добро-то зло, а зло-то добро. Съ тѣзи искусни оплакванія папа-та има мисль да-но да възбуди нѣкакъ релігіозни-тъ страсти на подчинениц-тъ нему по духовно-то управление народи, и да ги подигне противъ приверженци-тъ на италианскъ-тъ независимость, които той глѣда, като ожесточени врагове на църквѣ-тъ и на вончко що ѣе добро, съ јединъ рѣчь, като діаволн, понеже ще изгуби свѣтски-тъ си владѣнія. Толкъсь той желай добро-то на Италиѣ.

Въ писмо-то си до антиохійскій-тъ папшиашскій патриархъ, което написалъ за да утѣши страдащи-тъ сирійски христіане, Римскій-тъ първосвещеникъ исто ся повече оплаква отколко-то утѣшава. Той ся оплаква, чи ся показвало было въ сегашній вѣкъ повече състраданіе къмъ смутители-тъ на общественно-то спокойствіе, отколко-то къмъ пригнѣсени-тъ христіане, и чи въ срѣдѣ-тъ на іедно главно народно събраніе (англійскій-тъ парламентъ), нѣкои оратори, дору възхвалили съ рѣшкочеіе іединъ человекъ, (Гаррибади) кой-то, като прѣзрѣлъ всеко право и всеко правосудіе, ся силн да събори на вѣдѣ върж-тъ и общество-то.

Забѣлѣжително іе іоще, чи папа-та ся исповѣдва въ туй писмо, чи преважда іединъ малкъ суммъ пари, защо-то по много да жспроводи не му позволявала сироманія-та. Папа-та нѣма пари да помогне на нещастни-тъ христіане, а има да храни и облича войска, за да поддържи власть-тъ си противъ желаніе-то на толкова милиона хора, кои-то и кръвь проливжтъ и имотъ-тъ си жертвувжтъ, за да съборжтъ тиранія-тъ и вържжтъ свободж-тъ на отечество-то си.